ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΠΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Διπλωματική Εργασία

ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ:ΙΩΑΝΝΑΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
(Α.Μ 4110025)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΘΩΜΑΣ ΜΟΥΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ……4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου……6
1.1.1Γενικά χαρακτηριστικά του ΠΟΕ……6
1.1.2 Αρχές Γενικής εφαρμογής της ΓΣΔΕ……7

1.2 Οι κρισιμότεροι Γύροι διαπραγματεύσεων……8
1.2.1 Ο Γύρος της Ουρουγουάης……8
1.2.2 *Ο Γύρος της Ντόχα*……9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. Επιθεώρηση της ρωσικής οικονομίας……12
2.1 Βασικά χαρακτηριστικά……12
2.2 Θεσμικά χαρακτηριστικά……12
2.3 Διεθνές εμπόριο και επενδύσεις……14
2.4 Εγχώρια παραγωγική δομή……18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Η Πορεία Μέχρι την Ένταξη……21

3.1.1 Ιστορικό υποδοχής της Ρωσίας στον ΠΟΕ……21
3.1.2 Συνήθης διαδικασία που ακολουθείται……22
3.1.3 Ρωσία και ΗΠΑ……22
3.1.4 Ρωσία και Γεωργία……23

3.2 Δεσμεύσεις της Ρωσικής ομοσπονδίας……24

3.2.1 Μέτρα για τα βιομηχανικά προϊόντα……24
3.2.2 Μέτρα για τα αγροτικά προϊόντα……26
3.2.3 Μέτρα για τις υπηρεσίες……29
3.2.4 Μέτρα για εξαγωγικούς δασμούς……32
3.2.5Μέτρα για τα πνευματικά δικαιώματα(TRIPS)……33
3.2.6 Μέτρα για τις ξένες επενδύσεις (TRIMS)……35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 *Πιθανές επιπτώσεις για τη ρωσική οικονομία……37*

4.1.1 Αποτελέσματα στις εισαγωγές και στον εγχώριο ανταγωνισμό……..37
4.1.2. Αποτελέσματα στις ρωσικές εξαγωγές……....42
4.1.3. Αποτελέσματα για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις……43

4.2 Η Ρωσία ως διεθνής εμπορικός παράγοντας……...46
4.2.1 Πιθανές συμμαχίες στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου……....46
4.2.2 Πιθανές επιπτώσεις για την ενέργεια ……...48
4.2.3 Πιθανές επιπτώσεις για τις σχέσεις Ρωσίας – Ευρωπαϊκής Ένωσης……49

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ……51

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ……52

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 16 Δεκεμβρίου 2011, η Ρωσική Ομοσπονδία υπέγραψε τη συμφωνία προσχώρησης στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, ύστερα από 18 χρόνια αναμονής, τη μεγαλύτερη σε διάρκεια στην ιστορία του οργανισμού. Η παρατεταμένη διαδικασία ένταξης οφείλεται αφενός, στην απουσία πολιτικής βούλησης των κυβερνήσεων της Μόσχας να προβούν στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις αλλά και στην αντίσταση που προέβαλαν πολλά μέλη του ΠΟΕ για κρίσιμα θέματα που θα επηρέαζαν την εγχώρια παραγωγή τους. Η κατάσταση έγινε ακόμα πιο σύνθετη όταν η Ρωσία τον Ιούνιο του 2009 ανακοίνωσε τη δημιουργία μιας τελωνειακής ένωσης με τη Λευκορωσία και το Καζακστάν και την θέληση της να εισέλθει στον οργανισμό όχι ως μεμονωμένο κράτος αλλά μαζί με τα υπόλοιπα κράτη της τελωνειακής ένωσης. Στην παραπάνω εξέλιξη ήρθαν να προστεθούν τα παγιωμένα εδαφικά προβλήματα της Ρωσίας με τη Γεωργία, καθώς και η επιφυλακτικότητα των ΗΠΑ προκειμένου να συμφωνήσουν να παράσχουν το καθεστώς του πλήρους-μέλους. Παρ' όλα αυτά μέχρι και το 2011 όλα τα εναπομείναντα προβλήματα και οι διαφωνίες είχαν διευθετηθεί ύστερα από τις εργώδεις προσπάθειες όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την είσοδο μιας χώρας στον ΠΟΕ είναι πολλά. Ο δασμολογικός αφοπλισμός που έρχεται ως συνέπεια της κατάργησης των ποσοστώσεων και της μείωσης των δασμών παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη να διευρύνουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό και να έχουν κατά συνέπεια πρόσβαση σε νέες αγορές. Επιπλέον, επωφελούνται από τις διαδικασίες επίλυσης διαφορών και από τα αντισταθμιστικά μέτρα που επιβάλλονται από τα Όργανα Διευθέτησης Διαφορών σε περίπτωση που αποδεδειγμένα φανεί ότι κάποιο άλλο κράτος εφάρμοζε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Οι περισσότεροι , όμως ερευνητές συμφωνούν ότι τα οφέλη από αυτή την εξέλιξη θα είναι πρωτίστως πολιτικά καθώς μέχρι αυτή τη στιγμή η Ρωσία ήταν η μόνη χώρα-μέλος της ομάδας G8 και G20 αλλά και του Συμβουλίου Ασφαλείας που δεν είχε το status του πλήρους μέλους στον ΠΟΕ και κατά συνέπεια τη δυνατότητα να επηρεάσει τις διεθνείς εμπορικές εξελίξεις. Εκτός όμως από τα οφέλη που προκύπτουν, τα νεοεισερχόμενα μέλη είναι υποχρεωμένα να λάβουν και ορισμένα μέτρα τα οποία ενδεχόμενα στο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα να επηρεάσουν δυσμενώς κάποιες ομάδες πληθυσμού. Η κατάργηση των κρατικών ενισχύσεων και επιδοτήσεων, η αρχή της μη διάκρισης των εισαγόμενων από τα εγχώρια προϊόντα, η άρση των δασμολογικών και μη εμποδίων είναι μερικές από τις υποχρεώσεις που θα κληθούν να εφαρμόσουν και ενδέχεται να δυσχεράνουν τη θέση ορισμένων εγχώριων παραγωγών που δεν θα αντέξουν τον ανταγωνισμό.

Η είσοδος της Ρωσίας μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία για έναν κύκλο μεταρρυθμίσεων που θα έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Εξάλλου από τις πρόσφατες οικονομετρικές μελέτες που έχουν διεξαχθεί φαίνεται πως τα κέρδη που θα προκύψουν ως ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ προέρχονται κατά κύριο λόγο από την απελευθέρωση των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων και όχι τόσο από την πρόσβαση στις νέες αγορές ή τη μείωση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων. Αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι όλες οι μορφές ΞΑΕ είτε μιλάμε για Greenfield(νέες επενδύσεις), είτε για συγχωνεύσεις, είτε για εξαγορές συνεισφέρουν στη διάχυση της τεχνολογίας (spillover effect) και ενθαρρύνουν με αυτό τον τρόπο την αύξηση της παραγωγικότητας στη ρωσική οικονομία.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να επισημάνουμε πως οι επιπτώσεις της εισόδου της Ρωσίας θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο και στη διαμόρφωση διεθνών τιμών σε τομείς και προϊόντα στα οποία έχει μονοπωλιακή δύναμη. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί η ενέργεια και η διπλή τιμολόγηση που επιβάλλει στο φυσικό αέριο εγχωρίως και στις εξαγωγές με απώτερο στόχο να ενισχύσει την εγχώρια παραγωγή. Τα πράγματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι από το νομικό καθεστώς του ΠΟΕ δεν προκύπτει ρητή απαγόρευση για την παραπάνω τακτική προκαλώντας αντιδράσεις για αθέμιτη εμπορική πρακτική που στρεβλώνει τον ανταγωνισμό.

Σε αυτή την εργασία επιχειρήσαμε να περιγράψουμε τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από την πρόσφατη ένταξη της Ρωσίας στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου τόσο για την ίδια τη Ρωσία , όσο και για το διεθνές εμπορικό περιβάλλον. Στην πρώτη ενότητα εκθέτουμε τα βασικά στοιχεία λειτουργίας του ΠΟΕ που αφορούν κυρίως το θεσμικό πλαίσιο και τους πολυμερείς γύρους διαπραγματεύσεων. Στη δεύτερη ενότητα παρακολουθούμε μέσα από μία σύντομη οικονομική επιθεώρηση τα βασικά θεσμικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, τις διαρθρωτικές αδυναμίες, την πρόοδο που έχει σημειώσει για να γίνει μια οικονομία της αγοράς, τους βασικούς δείκτες που αφορούν το διεθνές εμπόριο καθώς και τη διάρθρωση της παραγωγικής βάσης της χώρας. Στη Τρίτη ενότητα παρουσιάζουμε αναλυτικά τις δεσμεύσεις στις οποίες προχώρησε η χώρα τόσο στο τομέα των προϊόντων όσο και στο τομέα των υπηρεσιών, εκθέτοντας παράλληλα τις βασικές διατάξεις διεθνούς οικονομικού δικαίου που διέπουν το καθεστώς λειτουργίας του ΠΟΕ. Στη τέταρτη ενότητα εκθέτουμε όλες τις πιθανές συνέπειες που θα επηρεάσουν τη ρωσική οικονομία στα εισοδήματα, τις εισαγωγές και τις εξαγωγές καθώς και στους παραγωγικούς κλάδους. Το βασικό μας συμπέρασμα είναι ότι κατά κύριο λόγο τα οφέλη για τη ρωσική οικονομία θα προκύψουν από την απελευθέρωση των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων. Επιπλέον, βλέπουμε πως η μονοπωλιακή δύναμη της Ρωσίας στην παραγωγή και διανομή φυσικού αερίου επηρεάζει τη τιμή της ενέργειας σε διεθνές επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Το Θεσμικό Πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

1.1.1Γενικά χαρακτηριστικά του ΠΟΕ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου είναι οργανισμός με διεθνή νομική προσωπικότητα που δεν αποτελεί όμως ειδικευμένο οργανισμό του συστήματος του ΟΗΕ. Αποτελεί μετεξέλιξη της ΓΣΔΕ(Γενική Σύμβαση Δασμών και Εμπορίου) και όπως και αυτή εδρεύει στη Γενεύη της Ελβετίας. Η ιδρυτική συμφωνία του ΠΟΕ υπογράφηκε στο Μαρακές στις 15.04.1994 και άρχισε να ισχύει την 1.01.1995. Δικαίωμα συμμετοχής στον οργανισμό με την ιδιότητα του ιδρυτικού μέλους είχαν τα 128 μέλη της ΓΣΔΕ. Δεκαοχτώ χρόνια μετά την ίδρυση του ο οργανισμός αριθμεί 157 μέλη(μετά την είσοδο της Ρωσίας). Ο ΠΟΕ είναι οικονομικός οργανισμός με κύριο καθήκον να επιβλέπει την υλοποίηση των 28 Συμφωνιών του Γύρου της Ουρουγουάης καθώς και των συμφωνιών που θα προκύψουν αργότερα υπό την αιγίδα του.
Η ένταξη των κρατών στον ΠΟΕ υπόκειται σε ουσιαστικές προϋποθέσεις που ανταποκρίνονται στη λογική της οικονομικής αιρεσιμότητας (economic conditionality). Αυτές δεν αφορούν μόνο τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις των κρατών αλλά την ίδια την οργάνωση της οικονομίας που πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά μιας οικονομίας της αγοράς. Απαιτείται η σύναψη ειδικής συμφωνίας στην οποία περιλαμβάνονται τα διάφορα μέτρα προσαρμογής, καθώς και οι πίνακες για τις δασμολογικές παραχωρήσεις και την απελευθέρωση των υπηρεσιών. Αυτές οι παραχωρήσεις αποτελούν κύριο προαπαιτούμενο προκειμένου το νέο κράτος να έχει τη δυνατότητα να απολαύσει αντίστοιχες παραχωρήσεις που έγιναν μεταξύ των μελών στο παρελθόν.
Οι σκοποί του ΠΟΕ διατυπώνονται στο προοίμιο της ιδρυτικής συμφωνίας και περιλαμβάνουν

- Την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και των εισοδημάτων
- Την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης
- Τη διεύρυνση της παραγωγής και του εμπορίου
- Την βέλτιστη χρήση και κατανομή των παγκόσμιων πόρων

Στην ιδρυτική συμφωνία όμως προβλέπονται και συγκεκριμένα καθήκοντα που καλείται να επιτελέσει ο οργανισμός, όπως

- Την υλοποίηση των συμφωνιών που προκύπτουν από τους Γύρους διαπραγματεύσεων
- Τη διευθέτηση διενέξεων και διαφορών ανάμεσα στα μέλη του. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε με τη σύσταση ειδικών πάνελ εμπειρογνωμόνων, είτε μέσω του δευτεροβάθμιου δικαιοδοτικού οργάνου.
- Τη διεξαγωγή περιοδικών επισκοπήσεων της εμπορικής πολιτικής των κρατών μελών του.

Αναφορικά με τη δομή του ΠΟΕ κορυφαίο θεσμικό όργανο είναι η Υπουργική Συνδιάσκεψη, η οποία συνέρχεται κάθε δύο χρόνια. Έτσι μετά τη Συνδιάσκεψη της Ντόχα το 2001, διεξήχθη η Συνδιάσκεψη του Κανκούν το 2003,και στη συνέχεια ακολούθησε η Συνδιάσκεψη του Χονγκ Κονγκ το 2005. Κατά το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, τις λειτουργίες της Υπουργικής Συνδιάσκεψης επιτελεί το Γενικό

Συμβούλιο αποτελούμενο από τους Μόνιμους Αντιπροσώπους των κρατών μελών στη έδρα του ΠΟΕ τη Γενεύη. Το Γενικό Συμβούλιο συνέρχεται σε δύο ειδικούς σχηματισμούς α) ως όργανο επισκόπησης εμπορικών πολιτικών προκειμένου να εξετάσει τις εκθέσεις για τις εμπορικές πολιτικές των κρατών μελών που συντάσσει η Γραμματεία του ΠΟΕ και να προβεί στις αντίστοιχες συστάσεις β) ως όργανο επίλυσης των διαφορών αποφασίζοντας ειδικότερα την παραπομπή των υποθέσεων στα αρμόδια σώματα .Τέλος, διοικητική στήριξη στον ΠΟΕ προσφέρει η Γραμματεία, επικεφαλής της οποίας είναι ο Γενικός Διευθυντής (αυτό το πόστο σήμερα κατέχει ο Pascal Lamy πρώην Επίτροπος Εμπορίου της ΕΕ), επικουρούμενος από τρεις αναπληρωτές Γενικούς Διευθυντές, οι οποίοι τοποθετούνται από τον ίδιο , μετά από διαβουλεύσεις με τα κράτη-μέλη.(Π. Γκλαβίνης, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο,:Εκδόσεις Σάκκουλα , 2009.)

1.1.2 Αρχές Γενικής Εφαρμογής της ΓΣΔΕ

Σύμφωνα με το προοίμιο της ΓΣΔΕ , στόχος του πολυμερούς συστήματος για το διεθνές εμπόριο αγαθών είναι να παράσχει στις βιομηχανικές και λοιπές επιχειρήσεις των κρατών μελών ένα ασφαλές , σταθερό και προβλέψιμο περιβάλλον στο οποίο να μπορούν να εμπορευθούν μεταξύ τους υπό συνθήκες δικαίου και ισότιμου ανταγωνισμού. Προκειμένου να επιτευχθούν οι διακηρυγμένοι αυτοί στόχοι έχουν θεσπιστεί στα κείμενα των Συμφωνιών ορισμένες αρχές γενικής εφαρμογής. Παρακάτω συνοψίζουμε τις πιο ουσιαστικές:

Η πρώτη αρχή σχετίζεται με τη σταδιακή μείωση και κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών. Αναλυτικότερα, ενώ αναγνωρίζει την ανάγκη τα συμβαλλόμενα μέρη να ακολουθούν ανοικτές και φιλελεύθερες εμπορικές πολιτικές, τους επιτρέπει παρ' όλα αυτά να προστατεύουν την εγχώρια παραγωγή από το διεθνή ανταγωνισμό, αποκλειστικά όμως με τη χρήση δασμών, οι οποίοι πρέπει μάλιστα να διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα. Με αυτό τον κανόνα απαγορεύεται στα κράτη να επιβάλλουν ποσοτικούς περιορισμούς εκτός από ειδικές περιπτώσεις που αφορούν κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι χώρες αυτές έκαναν χρήση των διατάξεων που επιτρέπουν στα κράτη με σοβαρά προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών να επιβάλουν ποσοτικούς περιορισμούς σε βιομηχανικά ή γεωργικά προϊόντα. Επιπλέον αυτές οι χώρες μπορούν να επιβάλλουν ποσοτικούς περιορισμούς για την προώθηση της οικονομικής τους ανάπτυξης και ειδικότερα την προστασία της νηπιακής βιομηχανίας. Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα επιβολής ποσοτικών περιορισμών αποτέλεσε η Πολυινική Συμφωνία, Multifibre Agreement (1974) που έδινε τη δυνατότητα σε ανεπτυγμένα κράτη να επιβάλλουν ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από τις αναπτυσσόμενες χώρες .

Η δεύτερη αρχή είναι η λεγόμενη ρήτρα του μάλλον ευνοουμένου κράτους. Η συγκεκριμένη ρήτρα συνεπάγεται πως εάν ένα κράτος μέλος του ΠΟΕ παραχωρήσει έναν ευνοϊκό δασμό σε προϊόντα άλλου κράτους μέλους του ΠΟΕ ,τότε οφείλει αμέσως και άνευ όρων να επεκτείνει αυτό το πλεονέκτημα στα ομοειδή προϊόντα των υπόλοιπων κρατών μελών. Είναι σημαντικό να πούμε πως η ρήτρα αυτή εφαρμόζεται όχι μόνο στις εισαγωγές αλλά και στις εξαγωγές. Έτσι εάν ένα κράτος επιβάλλει δασμό για τις εξαγωγές ενός προϊόντος προς συγκεκριμένο προορισμό, οφείλει να επιβάλλει το ίδιο ποσοστό για εξαγωγές προς όλους τις περιορισμούς. Ωστόσο τα κράτη συχνά επιδιώκουν τη μείωση των δασμών και λοιπών περιορισμών στο εμπόριο σε προτιμησιακή βάση, στα πλαίσια των λεγόμενων περιφερειακών εμπορικών συμφωνιών. Αυτές οι περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες συνεπάγονται

τη σύσταση περιφερειακών οικονομικών ολοκληρώσεων με τη μορφή ζωνών ελεύθερων συναλλαγών ή τελωνειακών ενώσεων. Και στις δύο περιπτώσεις το εμπόριο διεξάγεται μεταξύ των μελών χωρίς δασμούς και ποσοτικούς περιορισμούς. Στις τελωνειακές ενώσεις τα δασμολόγια των κρατών είναι εναρμονισμένα και υιοθετείται ένα ομοιόμορφο κοινό δασμολόγιο για τις εισαγωγές από τρίτα κράτη. Οι χαμηλότεροι δασμοί στο εμπόριο μεταξύ κρατών που συμμετέχουν σε μία περιφερειακή συμφωνία δεν απαιτείται να επεκταθούν στα υπόλοιπα κράτη. Έτσι οι περιφερειακές προτιμησιακές συμφωνίες αποτελούν σημαντική εξαίρεση της αρχής του μάλλον ευνοουμένου κράτους και διέπονται από ειδική διάταξη της ΓΣΔΕ.
Η Τρίτη αρχή είναι γνωστή ως αρχή της εθνικής μεταχείρισης. Με αυτήν επιβάλλεται στα κράτη να μην θέτουν τα εισαγόμενα προϊόντα , μετά την πληρωμή των δασμών , σε μειονεκτική θέση έναντι των εγχώριων ομοειδών προϊόντων από πλευράς φορολογίας ή άλλων ρυθμίσεων.
Η τέταρτη αρχή είναι η αρχή της διαφάνειας η οποία μετουσιώνεται στις υποχρεώσεις των κρατών αφενός να δημοσιοποιούν τις ρυθμίσεις τους για το εξωτερικό εμπόριο και αφετέρου να προβαίνουν στις προβλεπόμενες από την ΓΣΔΕ και τις λοιπές συμφωνίες κοινοποιήσεις στα όργανα του ΠΟΕ.[1]

Στην επόμενη ενότητα θα εξετάσουμε τα συμπεράσματα που προέκυψαν από το σημαντικότερο γύρο ,μέχρι στιγμής, διαπραγματεύσεων το Γύρο της Ουρουγουάης αλλά και τις πρόσφατες εξελίξεις του Γύρου της Ντόχα ο οποίος αν και έχει ξεκινήσει ήδη από το 2001 δεν έχει καταφέρει να συμβιβάσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών.

1.2 Οι κρισιμότεροι Γύροι διαπραγματεύσεων

Στις 30 Οκτωβρίου 1947, 23 χώρες υπογράφουν το Πρωτόκολλο για την εφαρμογή της ΓΣΔΕ. Η ΓΣΔΕ χωρίς να καταστεί διεθνής οργανισμός απέκτησε θεσμική υπόσταση με την εγκατάσταση της γραμματείας της στη Γενεύη και τη λειτουργία διαφόρων θεσμικών οργάνων για την ερμηνεία των ρυθμίσεων και την επίβλεψη της τήρησης τους από τα συμβαλλόμενα μέρη. Στα πλαίσια της ΓΣΔΕ διεξήχθησαν οκτώ γύροι πολυμερών διαπραγματεύσεων, από τους οποίους ο τελευταίος οδήγησε στη θεσμική μετεξέλιξη του συστήματος με την υιοθέτηση του καταστατικού χάρτη για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

1.2.1 Ο Γύρος της Ουρουγουάης

Ο 8ος γύρος πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων[2] που ξεκίνησε στην Punta del Este (1986-1994) και ολοκληρώθηκε με την υπογραφή στο Μαρακές του Μαρόκου, είχε σαν αρχικό στόχο την μείωση κατά ένα τρίτο των δασμών μέσα σε πέντε χρόνια. Οι μεγάλες εμπορικές δυνάμεις του κόσμου, τότε, συμφώνησαν ότι θα ήταν προς όφελος τους να προβούν σε ακόμα μεγαλύτερες μειώσεις. Ειδικότερα, συμφωνήθηκε ο μέσος σταθμικός δασμός για τις βιομηχανικές χώρες να μειωθεί κατά μέσο όρο από 5 σε 3,5%. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα(ΕΚ) συμφώνησε να τους μειώσει από 6,8 σε 4,1% ενώ οι ΗΠΑ από 6,6 σε 3,4%. Σε συνέχεια των διευθετήσεων του Γύρου της Ουρουγουάης ποσοστό μεγαλύτερο του 40% των εισαγωγών της απαλλάσσεται από

[1]Anne O. Krueger, The WTO as an International Organisation, University of Chicago Press, 1998
[2]Είχαν προηγηθεί άλλοι επτά γύροι διαπραγματεύσεων με κυριότερο τον 6ο γύρο ,γνωστό ως Γύρο Κέννεντυ, και τον 7ο γνωστό ως Γύρο του Τόκυο (1973-1979).

δασμούς. Πολλές από τις αναπτυγμένες χώρες κατήργησαν εντελώς τους δασμούς σε ορισμένα προϊόντα : κατασκευαστικά μηχανήματα, ιατρικός εξοπλισμός, παιχνίδια, χαρτί, φαρμακευτικά προϊόντα.[3]

Οι γενικευμένες μειώσεις των δασμών είχαν ως αποτέλεσμα τη διάβρωση των προτιμήσεων που είχαν παραχωρηθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες. Από την άλλη πλευρά ,οι αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομίες σε μετάβαση που συμμετείχαν ενεργά στις διαπραγματεύσεις, μείωσαν τους δασμούς τους τόσο επί των βιομηχανικών όσο και επί των γεωργικών προϊόντων.Σε τελευταία ανάλυση ο Γύρος της Ουρουγουάης ήταν επωφελής για τις αναπτυγμένες χώρες και λιγότερο ή καθόλου επωφελής για τις αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων η πρόσβαση στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών δεν βελτιώθηκε αφού με τις γενικευμένες μειώσεις των δασμών έχαναν την αξία τους οι εμπορικές προτιμήσεις υπέρ αυτών των χωρών. Πάντως οι πιο ανταγωνιστικές από τις αναπτυσσόμενες χώρες(Κίνα, Ινδία) αποκόμισαν μεγάλα οφέλη από τη Συμφωνία για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, η οποία επέβαλε τη σταδιακή κατάργηση των ποσοστώσεων στις εισαγωγές αυτών των προϊόντων ως την 1.1.2005.

Συνολικά, από την έναρξη ισχύος της ΓΣΔΕ το 1947 έως και το 1994 το μέσο επίπεδο των δασμών μειώθηκε από 40 στο 6%. Ωστόσο ,παρά τον εκτεταμένο δασμολογικό αφοπλισμό που επετεύχθη τα προβλήματα μεταξύ των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών εξακολουθούσαν να εμποδίζουν την επίτευξη συμφωνιών σε ζητήματα ουσιαστικά για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Αυτή η τάση αποτυπώθηκε με τον εναργέστερο τρόπο στο Γύρο της Ντόχα.

1.2.2 Ο Γύρος της Ντόχα

Το Νοέμβριο του 2001 στη Ντόχα του Κατάρ αποφασίσθηκε από τα κράτη μέλη του ΠΟΕ η έναρξη νέου Γύρου Πολυμερών Διαπραγματεύσεων, τον ένατο στη σειρά, με την ονομασία Doha Development Agenda (DDA), με στόχο την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου και την ενσωμάτωση των αναπτυσσομένων χωρών στη διεθνή οικονομία. Στη λεγόμενη Διακήρυξη της Ντόχα υπάρχει αναφορά στην ειδική και διαφορετική μεταχείριση που θα τύχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες ούτως ώστε να μπορέσουν να αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη από μια τυχόν συμφωνία. Αυτό αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση της φτώχειας μέσα από τα επίπεδα ευημερίας που θα επιτευχθούν στις λιγότερο ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες από την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου.
Τον Ιούλιο του 2004 και μετά από επιμονή των αναπτυσσομένων χωρών και σε συνέχεια της Υπουργικής διάσκεψης στο Κανκούν, τρία θέματα που αφορούσαν : (α) τη σχέση του εμπορίου με τις επενδύσεις, (β) τη διαφάνεια στις δημόσιες συμβάσεις και (γ) την αλληλεπίδραση του εμπορίου με την πολιτική ανταγωνισμού, διαγράφηκαν από την ημερήσια διάταξη του Γύρου. Σημειώνεται, ότι τα τρία αυτά θέματα ήταν άμεσης προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην προσπάθειά της να μεταφέρει κάποιες από τις πρόνοιες του κοινοτικού κεκτημένου στο διεθνές οικονομικό σύστημα με απώτερο στόχο την φιλελευθεροποίηση των επενδύσεων, την

[3]Στεφάνου Κ.-Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, 2005, Νομική Βιβλιοθήκη

εγκαθίδρυση διαφάνειας στις δημόσιες προσφορές και την επικράτηση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού σε αγορές τρίτων χωρών. Αναμφισβήτητα, τα κυριότερα θέματα του Γύρου αφορούν τον τομέα της γεωργίας και τα βιομηχανικά προϊόντα.

Στο θέμα της γεωργίας, το ζητούμενο είναι η επίτευξη συμφωνίας για την καθιέρωση ενός πλαισίου μέσω του οποίου θα διασφαλίζεται ένα δίκαιο και προσανατολισμένο στην ελεύθερη αγορά σύστημα εμπορικών συναλλαγών που δεν θα επιτρέπει ή θα ελαχιστοποιεί την ύπαρξη περιορισμών και στρεβλώσεων στο διεθνές εμπόριο αγροτικών αγαθών. Συγκεκριμένα, αυτό περιλαμβάνει τη βελτίωση της πρόσβασης στις ξένες αγορές μέσω μείωσης ή πλήρους εξάλειψης των δασμολογικών μέτρων των οποίων επιβάλλουν οι χώρες για την προστασία της εγχώριας παραγωγής, τον περιορισμό των μέτρων εσωτερικής στήριξης των χωρών και τον περιορισμό των μέτρων εξωτερικής στήριξης με σκοπό την πλήρη εξάλειψη όλων των μορφών επιδοτήσεων των εξαγωγών που στρεβλώνουν το διεθνές εμπόριο. Στο θέμα των βιομηχανικών προϊόντων, κύριο ζητούμενο είναι η επίτευξη συμφωνίας στα επίπεδα των μειώσεων που θα εφαρμοστούν στους εισαγωγικούς δασμούς και στις ευελιξίες που οι αναπτυσσόμενες χώρες θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν. Δηλαδή, τον αριθμό των προϊόντων τους που θα μπορεί να εξαιρεθεί από τις μειώσεις και το μέγεθος της μείωσης που θα μπορούν να εφαρμόσουν.

Παρά τις εντατικές διαπραγματεύσεις των τελευταίων χρόνων και μετά από την αποτυχημένη Υπουργική Διάσκεψη, στο Κανκούν το 2003 ακολουθεί στο Χονγκ Κονγκ το Δεκέμβριο του 2005 μία ακόμη Υπουργική Διάσκεψη με την έντονη αυτή τη φορά συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών όπως η Βραζιλία, η Ινδία και η Αργεντινή. Η συμφωνία του Χονγκ Κόνγκ προέβλεπε μεταξύ άλλων την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων για τα αγροτικά προϊόντα μέχρι το τέλος του 2013, την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων για το βαμβάκι εντός του έτους 2006,[4] καθώς και την ανάληψη υποχρέωσης από τις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες για κατάργηση των φραγμών, δασμολογικών και μη, για το 97% των προϊόντων που προέρχονται από τις πενήντα λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Ρόλο «κλειδί» για τα αγροτικά ζητήματα διαδραμάτισε η Ε.Ε η οποία καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων δέχθηκε ασφυκτική πίεση για την κατάργηση των δικών της εξαγωγικών επιδοτήσεων. Οι Βρυξέλλες ωστόσο, αντιστάθηκαν στις πιέσεις μέχρι την τελευταία στιγμή, απορρίπτοντας μάλιστα πρόταση για κατάργηση των επιδοτήσεων έως το 2010, έπειτα από τη σταθερή επιμονή της Γαλλίας.[5]

Ο Γενικός Διευθυντής του ΠΟΕ Pascal Lamy αποφάσισε, σε μια ύστατη προσπάθεια διάσωσης του Γύρου, να συγκαλέσει μίνι-Υπουργική συνάντηση στη Γενεύη, στις 21 Ιουλίου 2008 με στόχο την επίτευξη συμφωνίας στα δύο κυριότερα θέματα, που απασχολούσαν τα κράτη, αυτά των βιομηχανικών προϊόντων και της γεωργίας. Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών, υπήρξε συμφωνία στις βασικότερες συνιστώσες

[4]Οι ΗΠΑ που η πολιτική τους γύρω από το βαμβάκι βασίζονταν στην παροχή υψηλών εξαγωγικών επιδοτήσεων στους εγχώριους βαμβακοπαραγωγούς, είχε αντιρρήσεις σχετικά με την κατάργηση τους. Ωστόσο μετά από διαπραγματεύσεις κυρίως με τις βαμβακοπαραγωγές χώρες της Αφρικής συμφώνησε ως προθεσμία κατάργησης το 2006.

[5]Polaski Sandra (2006), Impact of the Doha Round on Developing Countries, Carnegie Endowment for International Peace.

του τομέα των βιομηχανικών προϊόντων, με τις αναπτυγμένες χώρες να αποδέχονται μεγαλύτερη μείωση στους εισαγωγικούς δασμούς απ' ότι οι αναπτυσσόμενες και οι τελευταίες να αποδέχονται την εισαγωγή στη συμφωνία μιας ρήτρας αντισυγκέντρωσης, ούτως ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα αποκλεισμού από τις εξαιρέσεις στις μειώσεις όλων των δασμολογικών υποκατηγοριών ενός προϊόντος. Συμφωνήθηκε, επιπρόσθετα, η παραχώρηση προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ελεύθερης πρόσβασης των προϊόντων τους στις αγορές των ανεπτυγμένων χωρών χωρίς εισαγωγικούς δασμούς και ποσοστώσεις, καθώς και ο τρόπος διεξαγωγής τομεακών διαπραγματεύσεων για συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων, με συμμετοχή όσων χωρών επιθυμούν, με στόχο την ταχύτερη μείωση των εισαγωγικών δασμών σε επιλεγμένεςκατηγορίες.[6]Σαν αποτέλεσμα των εντατικών διαπραγματεύσεων στη Γενεύη, επήλθε συμφωνία και σε αρκετά από τα επιμέρους θέματα του κεφαλαίου της γεωργίας, ενώ αδυναμία σύγκλισης απόψεων υπήρξε στα θέματα της μείωσης των επιδοτήσεων στο βαμβάκι, στη δυνατότητα δημιουργίας νέων ποσοστώσεων, καθώς και στο κρίσιμο θέμα της εφαρμογής ενός ειδικού μηχανισμού διασφάλισης (special safeguard mechanism) από τις αναπτυσσόμενες χώρες για προστασία της γεωργικής τους παραγωγής. Η αποτυχία επίτευξης συμφωνίας στο θέμα αυτό, ιδιαίτερα η διαφωνία μεταξύ των ΗΠΑ και της Κίνας, οδήγησε στην κατάρρευση του συνόλου των διαπραγματεύσεων της Γενεύης.
Παρά τα πολιτικά, κυρίως, προβλήματα, τις συνεχείς αναβολές και τις μεταθέσεις ημερομηνιών κατάληξης σε συμφωνία για το Γύρο της Ντόχα, τα εμπορικά, οικονομικά και αναπτυξιακά οφέλη που εκτιμάται ότι θα προκύψουν είναι σημαντικά, γεγονός που επαναλαμβανόμενα επισημαίνεται σε κάθε Διεθνή Συνδιάσκεψη Ηγετών (G7, G8, G20) τα τελευταία έτη. Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων και η Συμφωνία του Γύρου της Ντόχα θα είχε πολλαπλά οφέλη στην παγκόσμια οικονομία, ιδιαίτερα σε περίοδο βαθιάς κρίσης. Πιθανή συμφωνία εκτιμάται ότι θα οδηγούσε το Διεθνές Εμπόριο σε κέρδη 800 δισεκατομμύρια δολάρια (Hufbauer, Schott and Wong, 2010), ενώ τα έσοδα από τη μείωση των δασμών στα αγροτικά και βιομηχανικά προϊόντα θα έφθαναν στα 160 δισεκατομμύρια δολάρια. (World Bank, 2009). Επίσης, οι εξαγωγές των Λιγότερο Αναπτυγμένων Χωρών εκτιμάται ότι θα αυξάνονταν από 2 έως 5 δισεκατομμύρια δολάρια. και το εμπόριο στις υπηρεσίες θα βελτιωνόταν κατά τουλάχιστον 90 δισεκατομμύρια δολάρια (Center for International Economics, 2010).

Τέλος, αυτό που συμπεραίνουμε είναι ότι οι μέχρι τώρα συμφωνίες αφορούν μόνο ένα μικρό μέρος των σημαντικών ζητημάτων που απασχολούν τα κράτη. Προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς ο αναπτυξιακός Γύρος της Ντόχα πρέπει να υπάρχει κι η ανάλογη πολιτική θέληση από τα κράτη που συμμετέχουν ούτως ώστε να υπάρξουν οι αναγκαίες και αμοιβαίες υποχωρήσεις για την επίτευξη μιας συνολικής συμφωνίας. Στην συγκεκριμένη περίσταση, βέβαια, φαίνεται ότι οι κύριοι πρωταγωνιστές των διαπραγματεύσεων δεν ήταν αρκετά διατεθειμένοι να προσφέρουν περισσότερα απ. όσα θεωρούσαν ότι είναι πολιτικά αποδεκτό για αυτούς να δώσουν. Τις συνέπειες όμως, σαφώς αρνητικές, αναμένεται να τις υποστεί συνολικά το παγκόσμιο πολυμερές εμπορικό σύστημα.

[6]Drusilla K. Brown, Alan V. Deardorff and Robert M. Stern, Developing Countries' Stake in the Doha Round, June 11, 2003

Κεφάλαιο 2

2. Επιθεώρηση της ρωσικής οικονομίας

2.1Βασικά χαρακτηριστικά

Η ρωσική οικονομία είναι αναμφισβήτητα μια από τις μεγαλύτερες αναδυόμενες οικονομίες παγκοσμίως εξαιτίας τριών βασικών παραγόντων α) του μεγάλου πληθυσμού, β) του τεράστιου εδάφους της ρωσικής επικράτειας γ) του πολύ σημαντικού αποθέματος σε φυσικούς πόρους. Με πληθυσμό 140 εκατ. κατοίκους αναδεικνύεται πρώτη στον ευρωπαϊκό χώρο σε όρους πληθυσμιακής δύναμης και όγδοη στον κόσμο. Το 2010 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας ανήλθε στα 1,5 τρις δολάρια κατατάσσοντας τη στην ενδέκατη θέση παγκοσμίως. Σε όρους ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης η ρωσική οικονομία είναι ακόμα ισχυρότερη με 2,7 τρις δολάρια είναι η έκτη σημαντικότερη οικονομική δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο. Το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ρωσίας σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας ανέρχεται στα 10,440 δολάρια ετησίως κατατάσσοντας τη στις χώρες ανώτερου-μεσαίου εισοδήματος[7]. Αυτό το νούμερο μπορεί να είναι ακόμα υψηλότερο σύμφωνα με τους υπολογισμούς της ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης (PPP-Purchasing Power Parity) και να ανέρχεται στα 19,000 δολάρια. Μεταξύ 1999 και 2008 η ρωσική οικονομία παρουσίασε μεγέθυνση της τάξεως του 7% κάθε χρόνο, κάνοντας την μία από τις πιο γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομίες στον κόσμο για εκείνη την περίοδο. Εντούτοις, η Ρωσία βίωσε άσχημα την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση βλέποντας το συνολικό παραγόμενο προϊόν της να πέφτει κοντά στο 8% το 2009. Η οικονομική ανάπτυξη συνεχίστηκε το 2010, ωστόσο ο ρυθμός μεγέθυνσης μετριάστηκε κατά 4% ετησίως, σημαντικά χαμηλότερα από το ποσοστό προ κρίσης.
Διαχρονικά, το ζητούμενο και η πρόκληση για τη ρωσική οικονομία ήταν και παραμένει ο εκσυγχρονισμός των δομών της. Το 2009, στο άρθρο του «Εμπρός Ρωσία» ο Πρόεδρος Μεντβέντεβ έθεσε τέσσερις άξονες οικονομικού εκσυγχρονισμού για τη Ρωσία : να γίνει από τις κυρίαρχες χώρες σε όρους αποτελεσματικής παραγωγής , μεταφοράς και χρήσης της ενέργειας, να διατηρήσει και να αναβαθμίσει τη τεχνολογία των πυρηνικών, να καινοτομήσει στους τομείς της πληροφορικής, να εγκαταστήσει επίγεια (αλλά και διαστημικά) δίκτυα μετάδοσης των πληροφοριών και να αποκτήσει ηγετική θέση στην έρευνα της ιατρικής τεχνολογίας.[8] Ωστόσο αυτό που τονίζεται από όλους τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς είναι πως εκτός από την αναβάθμιση της τεχνολογίας σημαντική είναι η σύγκλιση με διεθνείς πρακτικές που θα ενισχύσουν ακόμα περισσότερο την οικονομία της αγοράς.

2.2 Θεσμικά χαρακτηριστικά

Αν αναλογιστούμε ότι η πλειοψηφία των αποφάσεων σχετικά με την κατανομή των οικονομικών πόρων δεν ρυθμίζονται σε κεντρικό επίπεδο από το κράτος, αλλά εναπόκεινται στις ιδιωτικές πρωτοβουλίες (των νοικοκυριών ή των επιχειρήσεων) τότε μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι η Ρωσία μπορεί να θεωρηθεί μία οικονομία της αγοράς. Σύμφωνα με τα στοιχεία της EBRD (European Bank for

[7]Το 2011 υπήρχαν 54 τέτοιες χώρες σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Οι χώρες ανώτερου μεσαίου εισοδήματος έχουν κατά κεφαλήν εισόδημα μεταξύ $3,976 και $12,275.

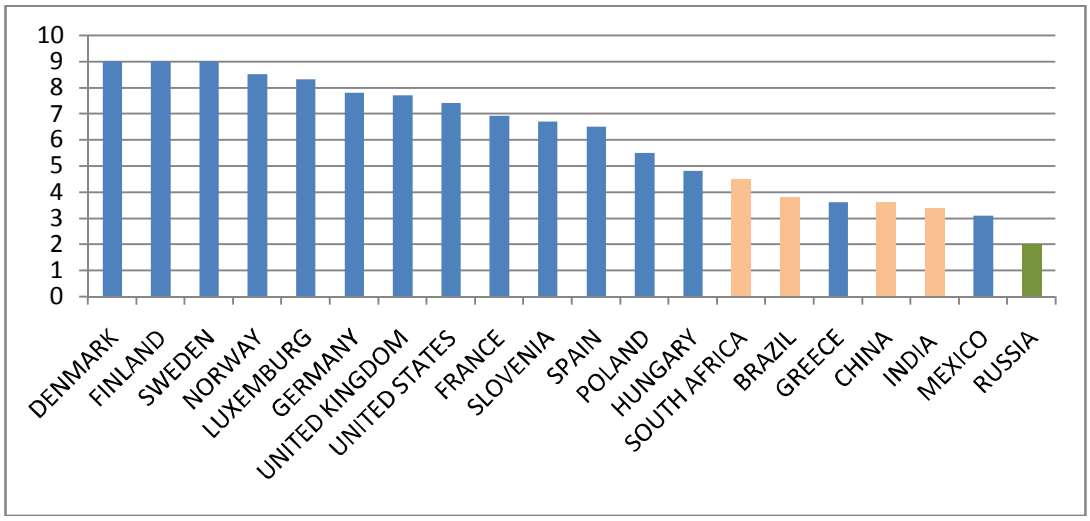
[8]Medvedev, Dmitriy (2009a),'' Russia, Forward," ("Rossiya, Vperyod) Moscow, September 10, http://news.kremlin.ru/transcripts/5413

Reconstruction and Development) ,στον ιδιωτικό τομέα οφείλονται τα δύο τρίτα του ΑΕΠ. Δεδομένου του γεγονότος ότι πριν από είκοσι περίπου χρόνια η Ρωσία αποτελούσε τον πυρήνα όλων των σοσιαλιστικών οικονομιών του πρώην ανατολικού μπλοκ, αυτή η μετάβαση μπορεί να χαρακτηριστεί εντυπωσιακή.

Ωστόσο, υπάρχουν χαρακτηριστικά τα οποία στρεβλώνουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό και την καθιστούν περιορισμένης πρόσβασης οικονομία(limited access order- LAO, North, Wallis, Weingast, 2009). Όταν μιλάμε για οικονομίες περιορισμένης πρόσβασης αναφερόμαστε σε κοινωνίες στις οποίες διάφοροι οργανισμοί (δημόσιων ή ιδιωτικών συμφερόντων) εμποδίζουν ή περιορίζουν την πρόσβαση στην αγορά και τον ελεύθερο ανταγωνισμό προκειμένου κάποιοι ιδιώτες ή το κράτος να αυξήσουν τα κέρδη τους. Σε αυτές τις κοινωνίες είναι σύνηθες να παρουσιάζονται σοβαρά ελλείμματα δημοκρατικής διακυβέρνησης, κράτους δικαίου και αυξανόμενα ποσοστά διαφθοράς. Ειδικά, αναφορικά με το τελευταίο χαρακτηριστικό η Ρωσία το 2010 ανακηρύχτηκε πρωταθλήτρια ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ σύμφωνα με το δείκτη Transparency International's Corruption Index καθώς επίσης και στις χώρες BRICS και στις χώρες της Ευρώπης.[9] Φυσικά, η διαφθορά είναι ένα φαινόμενο που δεν αφορά μόνο τη Ρωσία και είναι παρόν ως ένα ορισμένο βαθμό σε όλες τις χώρες κυρίως για εισοδηματικούς λόγους. Ωστόσο το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της χώρας δεν δικαιολογεί την έκταση και το βαθμό διαφθοράς που είναι ιδιαίτερα υψηλός(καθώς οι χώρες με πολύ χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα παρουσιάζουν έντονα στοιχεία αδιαφάνειας). Μία πιθανή εξήγηση που μπορεί να δοθεί σε αυτό το φαινόμενο είναι ότι η αυξημένη κερδοφορία των επιχειρήσεων που ασχολούνται με την εκμετάλλευση φυσικών πόρων αύξανε τα κρούσματα δωροδοκίας καθώς οι ιδιώτες προκειμένου να λάβουν από το δημόσιο αδειοδοτήσεις και δικαιώματα εκμετάλλευσης μετέρχονταν ποικίλα μέσα.

ΔΕΙΚΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ

(Στο 0 είναι πάρα πολύ διεφθαρμένη μια χώρα ενώ στο 10 δεν είναι καθόλου, ΟΟΣΑ 2010)

[9]Από το 0 που είναι πάρα πολύ διεφθαρμένη μια χώρα μέχρι το 10 που δεν είναι καθόλου η Ρωσία έχει τον αριθμό 2 με τη Δανία, τη Φινλανδία και τη Ζηλανδία να έχουν τον αριθμό 9 στη συνολική κατάταξη. Σε αυτό το δείκτη περιλαμβάνονται δωροδοκίες δημόσιων αξιωματούχων, διασπάθιση δημοσίου χρήματος, αδιαφάνεια στις δημόσιες αναθέσεις και αποτελεσματικότητα στην αποκάλυψη τέτοιων υποθέσεων.

Το ρωσικό κράτος εξαιτίας του γεγονότος ότι κατέχει ακόμα σημαντικό ρόλο σε τομείς νευραλγικούς όπως η ενέργεια και οι φυσικοί πόροι τείνει να έχει παρεμβατικό ρόλο στην οικονομία καθώς αρκετές φορές αντιμετωπίζει αυτούς τους παραγωγικούς τομείς ως ευκαιρία για άσκηση πολιτικής επιρροής σε ευρωπαϊκές και άλλες χώρες. Αυτή η τακτική έχει ως αποτέλεσμα το θεσμικό περιβάλλον να μην προσφέρει ενθαρρυντικά κίνητρα για την επιχειρηματική δραστηριότητα κάτι το οποίο οδηγεί αναπόφευκτα σε μία σειρά αρνητικών αποτελεσμάτων με κυριότερη τη χαμηλή επενδυτικότητα του ιδιωτικού τομέα που εμποδίζει τη τεχνολογική καινοτομία και τη μεγέθυνση. Μάλιστα ιδιαίτερα για τη Ρωσία οι έρευνες του ΟΟΣΑ (2005) αποκαλύπτουν μία αξιοσημείωτη ανισορροπία μεταξύ των κονδυλίων που διαθέτει η ρωσική κυβέρνηση στην έρευνα και των αποτελεσμάτων που υπάρχουν στην καινοτομία. Η Ρωσία δαπανά πολύ περισσότερα χρήματα από τις αντίστοιχες χώρες του ΟΟΣΑ με παρόμοιο κατά κεφαλήν εισόδημα : με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού η Ρωσία κληρονόμησε μία τεράστια βάση επιστημονικού προσωπικού. Με εξαίρεση, λοιπόν, την δεκαετία της μετάβασης του 1990 η έρευνα και η ανάπτυξη χρηματοδοτούνται συνεχώς από το κράτος με αποτέλεσμα σήμερα να δαπανά τα υψηλότερα ποσοστά ως προς το ΑΕΠ της σε σχέση με τις υπόλοιπες αναδυόμενες οικονομίες. Έτσι με τα στοιχεία του 2004 η έρευνα και ανάπτυξη αποτελούσε το 1,2% του ΑΕΠ ενώ ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ ήταν στο 2,2%. Αυτή η υστέρηση οφείλεται εν μέρει και στη δομή της ρωσικής οικονομίας που βασίζεται περισσότερο σε τομείς εκμετάλλευσης φυσικών πόρων παρά σε τομείς εντάσεως έρευνας και ανάπτυξης(π.χ φαρμακευτικές εταιρίες).[10]

2.3 Διεθνές εμπόριο και επενδύσεις

Κατά τη διαδικασία της μετάβασης από τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας στην ελεύθερη αγορά ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο ο διεθνής προσανατολισμός της χώρας προς την παγκόσμια οικονομία. Η οικονομική ολοκλήρωση με την παγκόσμια οικονομία πραγματοποιείται μέσα από τρία κανάλια:
α) από το διεθνές εμπόριο σε αγαθά και υπηρεσίες β) από τη διασυνοριακή ροή κεφαλαίων γ) από τη διασυνοριακή μετακίνηση ανθρώπων(π.χ μετανάστευση). Εξαιτίας της σχέσης τους με τον ΠΟΕ εδώ θα εξετάσουμε τα δύο πρώτα στοιχεία.
Ο ρόλος του εμπορίου στη Ρωσική οικονομία είναι πολύ σημαντικός αν αναλογιστούμε ότι το σύνολο των εισαγωγών και των εξαγωγών το 2010 αποτελούσε το 52% του ΑΕΠ της χώρας, κάτι το οποίο υποδηλώνει και το πόσο ανοιχτή είναι μια οικονομία στις παγκόσμιες αγορές. Συγκρινόμενο μάλιστα με άλλες μεγάλες, ανοιχτές οικονομίες Κίνα-55%, Γαλλία-53%, Τουρκία-47%, Ινδία-46%, αντιλαμβανόμαστε ότι η Ρωσία έχει σημειώσει πολύ μεγάλη πρόοδο προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο φαίνεται να είναι λιγότερο ανοικτή οικονομία σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ(79% που βέβαια περιλαμβάνει και μικρές χώρες) αλλά πολύ περισσότερο από τις ΗΠΑ(28%) και την Ιαπωνία(29%).

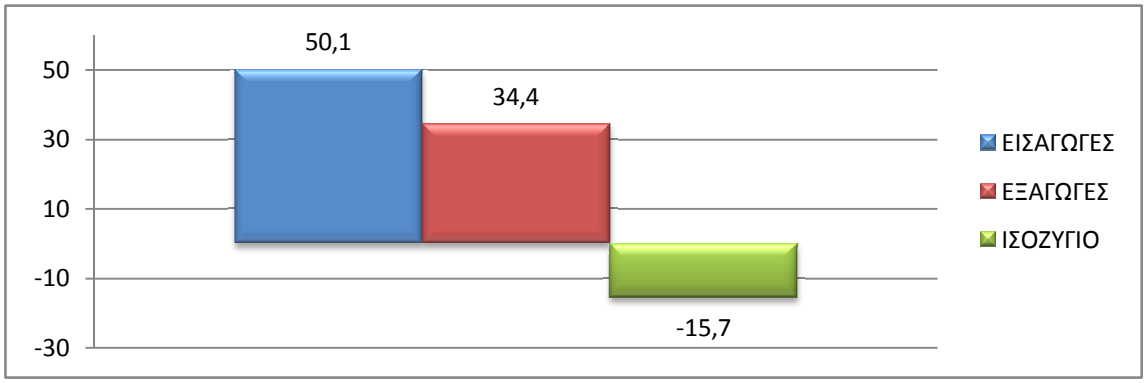
Για αρκετό χρονικό διάστημα η δομή εμπορίου είναι η ίδια. Το 80% των εμπορεύσιμων εξαγωγών αφορούν πρώτες ύλες και προϊόντα που βασίζονται στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων όπως οι υδρογονάνθρακες, τα μέταλλα και τα ορυκτά και έναν περιορισμένο αριθμό προϊόντων υψηλής και μεσαίας τεχνολογίας. Καθώς η Ρωσία θεωρείται ο μεγαλύτερος παραγωγός ενέργειας στον κόσμο η

[10]OECD Economic Surveys, RUSSIAN FEDERATION, December 2011

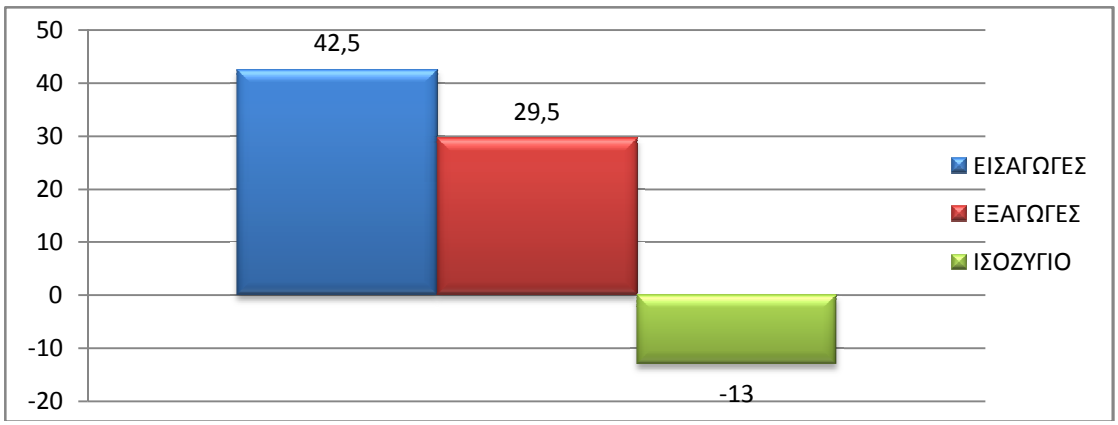
παραπάνω δομή των εξαγωγών δεν πρέπει να προξενεί εντύπωση. Ενώ η εγχώρια παροχή υπηρεσιών έχει αυξηθεί σημαντικά ο ρόλος των υπηρεσιών στο εμπορικό προφίλ της χώρας παραμένει περιορισμένος με τη συμμετοχή του εμπορίου υπηρεσιών να μειώνεται από 10% σε 8% το 2010. Μάλιστα, είναι χαρακτηριστικό ότι διαχρονικά το ισοζύγιο υπηρεσιών ήταν μόνιμα ελλειμματικό. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζουμε τον όγκο εισαγωγών-εξαγωγών σε δισεκατομμύρια ευρώ για τρεις χρονιές 2008, 2009, 2010.

ΕΜΠΟΡΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΔΙΣ ΔΟΛΛΑΡΙΑ(ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ)

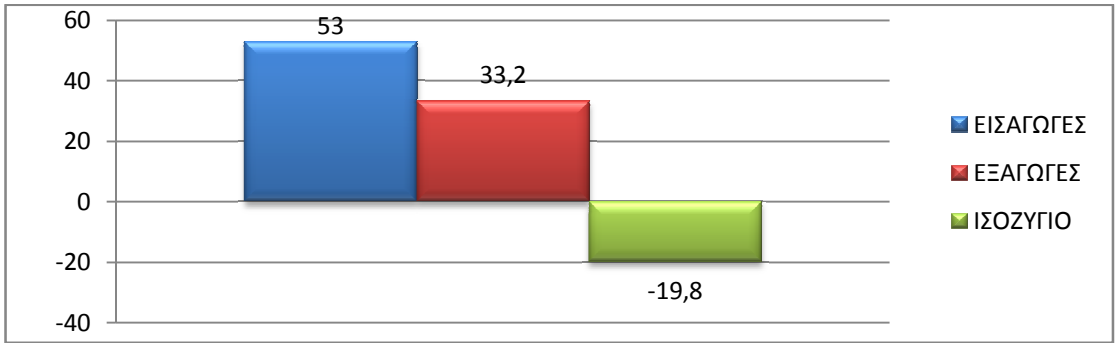
2008

2009

2010

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση μετατόπισε την πορεία του εμπορίου προς νέες κατευθύνσεις. Αφενός η πλειοψηφία του εμπορίου συνέχισε να λαμβάνει χώρα εντός της ΕΕ, με την τελευταία να είναι υπεύθυνη για τις μισές περίπου εξαγωγές και το 43% των εισαγωγών να προέρχονται από την ίδια (IMF 2012). Ωστόσο ο ρόλος των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έχει μειωθεί σημαντικά όπως και των χωρών CIS(Commonwealth Of Independent States) [11]. Το 1995 οι χώρες CIS αντιπροσώπευαν το 19% των συνολικών εξαγωγών της Ρωσίας και το 29% των εισαγωγών της. Έως το 2010 αυτά τα ποσοστά είχαν μειωθεί σε 7% και 9% αντίστοιχα. Αυτό το διάστημα τη μερίδα του λέοντος στις εξαγωγές κατέχει η Κίνα, η Ινδία, και η Τουρκία και στις εισαγωγές πρωταθλήτρια ανακηρύσσεται η Κίνα με ποσοστό 18% όταν το 2005 ήταν μόλις 2%. Στον επόμενο πίνακα φαίνεται το σύνολο των εξαγωγών σε δις. δολάρια την περίοδο 2000-2008 με βάση τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας του 2009.

	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Εξαγωγές	114,6	112,7	120,9	152,1	203,8	268,8	334,6	393,8	522,9
Εισαγωγές	61,1	73	84,5	103,2	130,7	164.2	209	282,5	368,2
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	53,5	39,7	36,4	48,9	73,1	104,6	125,6	111,3	154,7
Ισοζύγιο ως ποσοστό του ΑΕΠ	20,6	12,9	10,5	11,3	12,4	13,7	12,7	8,6	9,6

Τα πρώτα δέκα χρόνια της μετάβασης η ροή των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στη Ρωσία ήταν ιδιαίτερα χαμηλή συγκρινόμενη με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τις χώρες BRICS. Η τάση αυτή αναστράφηκε το 2002-2003 όταν οι τιμές των καυσίμων και των πετρελαιοειδών παρουσίασαν μια μεγάλη άνοδο και οι ΞΑΕ μέσα στη χώρα από 2,7 δις δολάρια το 2001 έφτασαν να είναι το 2003 7,9 δις δολάρια κατατάσσοντας τη Ρωσία ανάμεσα στις χώρες με το μεγαλύτερο όγκο ΞΑΕ. Οι παραγωγικοί τομείς που απορροφούν τις περισσότερες ΞΑΕ είναι τα μεταλλεύματα(49%),τα βιομηχανικά προϊόντα (17%) και ακολουθούν οι υπηρεσίες(11%). Η αύξηση των ΞΑΕ την τελευταία δεκαετία οφείλεται στην εντατική εκμετάλλευση πετρελαίου και φυσικού αερίου, η οποία αύξησε το απόθεμα της χώρας σε ΞΑΕ. Όσον αφορά τις χώρες που προτιμούν οι Ρώσοι να επενδύουν μέσω των ΞΑΕ αυτές είναι η Κύπρος(35% το 2006) και η Ολλανδία(34%). Ειδικά για την Ολλανδία αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η ιδιαίτερη θέση της επιτρέπει τις διασυνοριακές συναλλαγές στον τομέα των καυσίμων και του φυσικού αερίου και για την Κύπρο από το ότι πολλοί Ρώσοι διαθέτουν κεφάλαια σε αυτή τη χώρα.

[11]Οι χώρες αυτές είναι το Αζερμπαϊτζάν Λευκορωσία, το Καζακστάν, το Τατζικιστάν, η Ουκρανία και το Ουζμπεκιστάν. David G. Tarr and Giorgio Barba Navaretti, *Handbook of Trade Policy and WTO Accession for Development in Russia and the CIS,2005.*

Αυτό που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι παρά τη μακροοικονομική σταθερότητα και την αποτελεσματική δημοσιονομική πολιτική η Ρωσία δεν αποδεικνύεται ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον. Αυτό εν μέρει εξηγείται από το υψηλό ποσοστό που κατέχει ο ενεργειακός τομέας στο ΑΕΠ της χώρας και καθιστά τη ρωσική οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη στις μεταβολές των τιμών των καυσίμων αλλά και στα θεσμικά χαρακτηριστικά όπως η εκτεταμένη διαφθορά του δημοσίου τομέα, η έλλειψη κράτους δικαίου και η έντονη κρατική παρεμβατικότητα σε τομείς που θεωρούνται φυσικά μονοπώλια αποσταθεροποιούν τις όποιες προσπάθειες για προσέλκυση επενδύσεων. Μάλιστα η Ρωσία σύμφωνα, με το δείκτη του ΟΟΣΑ για τη ρύθμιση της αγοράς προϊόντος δεν έχει ιδιαίτερα καλές επιδόσεις. Ο δείκτης αυτός μετράει πως η κρατική ρυθμιστική πολιτική επηρεάζει τα διοικητικά και νομικά εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων Ρωσία Η άρση λοιπόν των δασμολογικών ή μη εμποδίων που συμφωνήθηκε στα πλαίσια των συμφωνιών που συνήψε η Ρωσία με τον ΠΟΕ είναι αυτή που όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω θα έχει και τα σημαντικότερα οφέλη για τη ρωσική οικονομία στο σύνολο της. Στη συνέχεια ακολουθούν δύο πίνακες. Στον Πίνακα 1 βλέπουμε τις τιμές του δείκτη για τη ρύθμιση της αγοράς προϊόντος και πως η Ρωσία απέχει κατά πολύ από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ σύμφωνα με στοιχεία του 2008.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1(ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ, 2008)

Στον Πίνακα 2 παρακολουθούμε την εξέλιξη των ΞΑΕ σε δισεκατομμύρια δολάρια και ως ποσοστό του ΑΕΠ που εισήλθαν στη Ρωσία από το 2000-2008 σύμφωνα με τα στοιχεία τη Παγκόσμιας Τράπεζας(2009).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 (ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ , 2009)

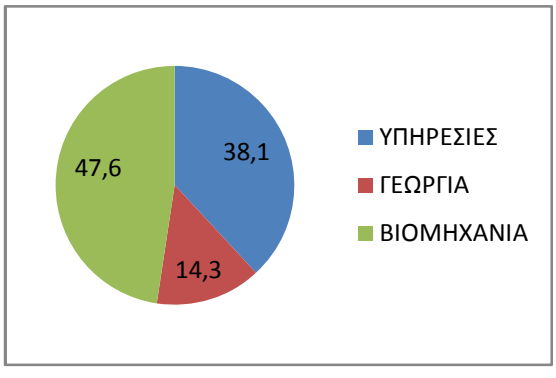
	2000	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
ΞΑΕ,καθαρές εισροές	2,7	2,7	3,4	7,9	15,4	12,8	29,7	55,1	72,8
ΞΑΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ	1,0	0,9	1,0	1,8	2,6	1,6	2,9	4,2	4,5

2.4 Εγχώρια παραγωγική δομή

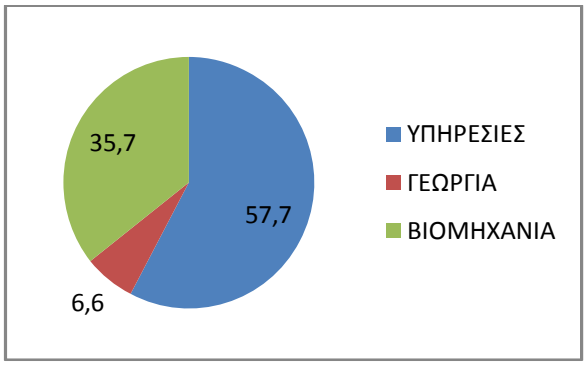
Η διάρθρωση της παραγωγικής δομής στη Ρωσική Ομοσπονδία μπορούμε να πούμε ότι έχει καθοριστεί στη βάση τριών παραγόντων: ο πρώτος σχετίζεται με τα τεράστια αποθέματα φυσικών πόρων σε φυσικό αέριο και ορυκτά μεταλλεύματα, ο δεύτερος έχει να κάνει με την διατήρηση του κεντρικού σχεδιασμού/παρεμβατισμού σε ορισμένους τομείς που θεωρούνται νευραλγικής σημασίας(όπως το φυσικό αέριο) και ο τρίτος παράγων έχει να κάνει με τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί στη ρωσική οικονομία μετά το 1991 προκειμένου να απελευθερωθούν κάποιες δομές και να εξελιχθεί από εδώ και στο εξής όχι απλά σε μια οικονομία υπό μετάβαση αλλά σε μία οικονομία της αγοράς. Έχει αξία να σημειώσουμε εδώ, πως μετά την πτώση του σοσιαλιστικού καθεστώτος εκτός από τις δομικές αλλαγές που ήταν επόμενο να συμβούν άλλαξε και η οικονομική συμπεριφορά της αγοράς με μία σημαντική μετατόπιση από τις βιομηχανίες εντάσεως εργασίας(κυρίως κλωστοϋφαντουργίες) στο τομέα των υπηρεσιών. Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να εξακριβώσουμε τα βασικότερα χαρακτηριστικά της οικονομικής συμπεριφοράς της ρωσικής οικονομίας που αποτυπώνονται κατά κύριο λόγο στην παραγωγική διάρθρωση.

Αρχικά, ο αγροτικός τομέας, εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό μέρος του συνολικού παραγόμενου προϊόντος της ρωσικής οικονομίας. Με 4,7% , η ρωσική αγροτική παραγωγή διαθέτει μεγαλύτερο μερίδιο συμμετοχής στη συνολική προστιθέμενη αξία απ' ότι ό μέσος όρος της ΕΕ που είναι μόλις 1,7%.(OECD 2012).
Δεύτερον, η συμμετοχή της βιομηχανίας είναι σχετικά υψηλή με 27,3% της συνολικής προστιθέμενης αξίας να ανήκει σε αυτό τον κλάδο ,σε σχέση με το 18,7% της ΕΕ. Η σημαντική θέση που κατέχει ο βιομηχανικός τομέας δεν οφείλεται μόνο στην βιομηχανική παράδοση που είχε η Ρωσία κατά τη διάρκεια του σοσιαλιστικού καθεστώτος αλλά και στη δυνατότητα που έχει να είναι ενεργειακά αυτόνομη και να εφαρμόζει όπως έχουμε προαναφέρει διπλή τιμολόγηση(διαφορετική εγχωρίως από αυτή του εξωτερικού) στη παροχή φυσικού αερίου που ουσιαστικά θεωρείται μια επιδότηση για τις ρωσικές επιχειρήσεις.
Τρίτον, στο τομέα των υπηρεσιών βλέπουμε ο κλάδος να αντιπροσωπεύει το 2010 το 68% της συνολικής προστιθέμενης αξίας , ενώ στην ΕΕ την ίδια περίοδο αγγίζει το 79,7% και η Κίνα το 50%. Στα παρακάτω γραφήματα παρακολουθούμε τη διάρθρωση της παραγωγικής βάσης της χώρας ως προς ποσοστό του ΑΕΠ σε τρεις χρονικές περιόδους το 1991, το 2001 και το 2010 σύμφωνα με τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας.

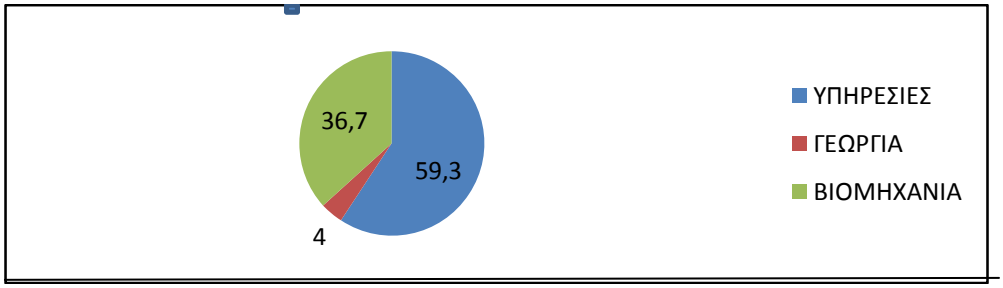
1991

2001

2010

Γίνεται εμφανές ,λοιπόν, πως για περισσότερο από δύο δεκαετίες η οικονομική μετάβαση που επιχειρεί η Ρωσία έχει σαν αποτέλεσμα να προσεγγίσει περισσότερο την παραγωγική δομή της ΕΕ παρά την παραγωγική δομή χωρών με τις οποίες παραδοσιακά είχε περισσότερα κοινά στοιχεία(όπως οι BRICS). Ωστόσο εκεί που φαίνεται να αποκλίνει σημαντικά από τις ευρωπαϊκές χώρες είναι στη διάρθρωση της αγοράς της ρωσικής βιομηχανίας. Οι επιχειρήσεις με μεγάλο κύκλο εργασιών είναι υπεύθυνες για το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής και απασχόλησης στη Ρωσία. Είναι ενδεικτικό ότι οι 100 μεγαλύτερες επιχειρήσεις είναι υπεύθυνες σχεδόν για το 60% του ΑΕΠ το 2007. Παρά το μη ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις φαίνεται ότι σύμφωνα με τα στοιχεία ενώ το 2001 οι μικρομεσαίες ανέρχονταν στις 843,000 το 2009 ήταν πάνω από 1,600,000 και υπεύθυνες για το 20% του ρωσικού ΑΕΠ.

Τέλος, παρά τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η ρωσική οικονομία έχει καταφέρει να κάνει σημαντική πρόοδο στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Προς αυτή την κατεύθυνση ,είναι πολύ σημαντική η σταθερή μεγέθυνση του ΑΕΠ(4,1%) που είναι μάλιστα μεγαλύτερη από αυτή του ευρωπαϊκού μέσου όρου αν λάβουμε υπόψη βέβαια το γεγονός ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT στην ΕΕ η ύφεση για το 2012 θα είναι στο 0,4% και στην ευρωζώνη στο 0,6%.. Σημαντικό ρόλο όμως για την διατήρηση ενός ευνοϊκού επενδυτικού κλίματος παίζουν και άλλα μακροοικονομικά μεγέθη εκτός του ΑΕΠ. Η Ρωσία μέχρι και το ξέσπασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης το 2008 είχε ένα από τα χαμηλότερα χρέη δημοσίου τομέα παγκοσμίως. Έτσι αυτή τη στιγμή το χρέος αντιπροσωπεύει το 2.5% του ΑΕΠ και συγκεκριμένα 36 δις δολάρια σύμφωνα με στοιχεία του 2011. Μία άλλη πολύ θετική εξέλιξη που συνδράμει στην βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος είναι η μείωση του πληθωρισμού. Με την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος η εκτόξευση του πληθωρισμού ήταν αναμενόμενη. Από το 2000 που ήταν στο 30% το 2010 έφτασε στο 6,9%. Αρνητική εξέλιξη στη διαδικασία αποπληθωρισμού αποτέλεσαν η ξηρασία και οι εκτεταμένες πυρκαγιές στη χώρα το 2011 που μοιραία οδήγησαν τις τιμές των τροφίμων στα ύψη και τον πληθωρισμό σε ποσοστά άνω του 8%. Φαίνεται όμως ότι αυτή η επιδείνωση ήταν προσωρινή και πως γρήγορα πάλι η διαδικασία του αποπληθωρισμού θα συνεχιστεί απρόσκοπτα.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ
(ποσοστιαία μεταβολή)

	2009	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΑΕΠ	-7,8	4,0	4,0	4,1	4,1
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	11,7	6,9	8,4	6,5	5,7
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ	-4,3	-3,5	0,2	-0,7	-0,7

(Πηγή: Economic Outlook 90 Database, ΟΟΣΑ)

Τέλος, είναι σημαντικό να μην παραλείψουμε ότι οι συμφωνίες που προέκυψαν στη Γενεύη στα πλαίσια του ΠΟΕ για την απελευθέρωση πολλών εμπορικών κλάδων θα έχουν σημαντικά οφέλη στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούν οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες και δεν εξυπηρετούν με αυτό τον τρόπο τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Οι δεσμεύσεις που ανέλαβε το ρωσικό κράτος στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ για την απελευθέρωση του τραπεζικού τομέα θα βοηθήσουν σημαντικά όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1Η ΠΟΡΕΙΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ.

3.1.1 Ιστορικό υποδοχής της Ρωσίας στον ΠΟΕ

Η Ρωσική Ομοσπονδία υπέβαλλε αίτημα προσχώρησης στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για πρώτη φορά το 1993 όταν ακόμα δεν είχε συσταθεί ως οργανισμός αλλά είχε τη μορφή Συμφωνίας (Γενική Σύμβαση Δασμών και Εμπορίου). Η αλήθεια, βέβαια, είναι ότι εκείνη την περίοδο επί προεδρίας Γέλτσιν η ένταξη της Ρωσίας δεν έλαβε θερμή υποστήριξη από την κυβέρνηση. Η πολιτική αστάθεια της εποχής, δεν επέτρεπε την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων που ήταν απαραίτητες για να προχωρήσουν οι διαπραγματεύσεις με τον ΠΟΕ. Έχει σε αυτό το σημείο αξία να αναφέρουμε ότι η μετάβαση ήταν ακόμη πιο δύσκολη στην περίπτωση της Ρωσίας καθώς το καθεστώς του κεντρικού σχεδιασμού ήταν πολύ πιο στέρεα εδραιωμένο σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ .Επιπρόσθετα, ο υψηλός πληθωρισμός, τα υψηλά επιτόκια δανεισμού, η μεγάλη υποτίμηση που υπέστη το ρούβλι και η αποτυχημένη απόπειρα ιδιωτικοποιήσεων συνετέλεσε στη σοβαρή χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε τον Αύγουστο του 1998.

Οι συνθήκες ωστόσο άλλαξαν άρδην με την προεδρία Πούτιν. Την περίοδο εκείνη (2000-2004) η είσοδος της Ρωσίας στον ΠΟΕ αντιμετωπίστηκε όχι μόνο σαν μία ευκαιρία με μερκαντιλιστικούς όρους για τους Ρώσους παραγωγούς να αυξήσουν τις εξαγωγές τους αλλά κυρίως σαν μία ευκαιρία αποφασιστικών μεταρρυθμίσεων που θα απελευθερώσουν σημαντικές δομές της αγοράς και θα προσελκύσουν επενδύσεις. Βέβαια αυτό που πρέπει να διευκρινίσουμε είναι ότι στη δεύτερη θητεία του (2004-2008) επανέφερε απαιτήσεις που σχετίζονταν με τον κρατικό έλεγχο επί στρατηγικών τομέων της οικονομίας όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο που ήταν αποφασιστικής σημασίας για την ανάκαμψη των δημόσιων οικονομικών καθώς εκείνη την περίοδο οι παγκόσμιες τιμές βρίσκονταν σε πολύ υψηλά επίπεδα.[12]

Παράλληλα, η ρωσική αντιπροσωπεία προσπαθούσε να προωθεί τις διμερείς διαπραγματεύσεις ταχύτατα έτσι το 2004 επετεύχθη η συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά από δύο χρόνια το 2006 διαμορφώθηκε η τελική συμφωνία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τέλος, στα μέσα του 2009 και ενώ η Ρωσία φαινόταν να είναι πολύ κοντά στην ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων ο Πρόεδρος Πούτιν ανακοίνωσε ότι θα εγκατέλειπε το αίτημα για μονομερή ένταξη της χώρας του και θα επεδίωκε την από κοινού ένταξη της Ρωσίας μαζί με το Καζακστάν και τη Λευκορωσία ως τελωνειακή ένωση. Αυτή η εξέλιξη καθυστέρησε τις διαπραγματεύσεις για παραπάνω από ένα χρόνο και δημιούργησε υπόνοιες για τους λόγους που κρύβονταν πίσω από αυτή την ενέργεια. Ωστόσο η σθεναρή αντίσταση που αντιμετώπισε από τα υπόλοιπα μέλη δεν άφησε περιθώρια στη Ρωσική Ομοσπονδία ώστε να εμμείνει στο αίτημα για από κοινού ένταξη.[13]

[12]Political Economy of Russian Trade Policy: Early Transition, Customs Unions, WTO Accession and Protection for Industrial Diversification, David G. Tarr, 2009,Paper prepared for Conference on: ''The Political Economy of Trade Policy in the BRICS.

[13]Congressional Research Service, Russia's Accession to the WTO and Implications for the United States, William H. Cooper, 2012

3.1.2 Συνήθης διαδικασία που ακολουθείται

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την ένταξη της Ρωσίας είναι και αυτή που κατά κανόνα ακολουθεί ο ΠΟΕ για όλα τα υποψήφια μέλη. Αρχικά, η υποψήφια χώρα υποβάλλει ένα μνημόνιο στην Ομάδα Εργασίας (που έχει αναλάβει τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων εκ μέρους του οργανισμού και αποτελείται από εκπροσώπους διάφορων χωρών) όπου περιγράφει λεπτομερώς το ισχύον εμπορικό καθεστώς. Εφόσον η Ομάδα Εργασίας θεωρήσει ότι καλύπτεται από τις πληροφορίες που της παρείχε το υπό ένταξη μέλος, προχωρά στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την ένταξη. Σε γενικές γραμμές, το υποψήφιο μέλος διαπραγματεύεται πολυμερώς τις δεσμεύσεις του πάνω στη βάση κανόνων που έχουν καθιερωθεί στον ΠΟΕ από τους γύρους διαπραγματεύσεων. Εκτός όμως από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, προβλέπεται και η δυνατότητα διμερών διαπραγματεύσεων για όσα κράτη το επιθυμούν. Οι διμερείς συμφωνίες υποβάλλονται στη Γραμματεία όπου καταγράφονται στους πίνακες δεσμεύσεων και από εκείνη τη στιγμή όπως προβλέπει η ρήτρα του μάλλον ευνοουμένου κράτους ισχύουν και για τα υπόλοιπα μέλη. Η Ομάδα Εργασίας λαμβάνει τις αποφάσεις με consensus αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ένα κράτος είναι σε θέση να παρακωλύσει τη διαδικασία ένταξης ενός άλλου κράτους. Όπως θα δούμε παρακάτω η Ρωσία αντιμετώπισε σημαντικές δυσκολίες με δύο συγκεκριμένα κράτη τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γεωργία, τα οποία έφεραν ουσιαστικές αντιρρήσεις για την ένταξη της.

Οι δεσμεύσεις επάνω στους κανόνες και οι πίνακες με τις δασμολογικές μειώσεις σε αγαθά και υπηρεσίες περιλαμβάνονται στην έκθεση της Ομάδας Εργασίας. Επιπροσθέτως, εκτός από την έκθεση επισυνάπτεται και το Πρωτόκολλο Προσχώρησης το οποίο προσδιορίζει τους όρους υποδοχής καθώς και μια απόφαση του Γενικού Συμβουλίου (Υπουργική Συνδιάσκεψη) που προσκαλεί ουσιαστικά την υποψήφια χώρα να ενταχθεί στον Οργανισμό. Πριν το πακέτο τεθεί υπόψη της Υπουργικής Συνδιάσκεψης πρέπει να εγκριθεί τουλάχιστον από τα δύο τρίτα των μελών του ΠΟΕ στην ουσία όμως και σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική επιδιώκεται κοινή συναίνεση(consensus). Εάν το Πρωτόκολλο Προσχώρησης εγκριθεί τότε υποβάλλεται στην υποψήφια χώρα η οποία πρέπει να το υπογράψει ή να το επικυρώσει. Το άρθρο XII του Κανονισμού δεν προβλέπει συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο για την ένταξη της κάθε χώρας. Η χρονική διάρκεια των διαπραγματεύσεων εξαρτάται από την ιδιαιτερότητα της κάθε περίσταση, τις δυσκολίες που ανακύπτουν κάθε φορά, αλλά και την πολιτική δύναμη που διαθέτει η κάθε χώρα. Έτσι η πιο σύντομη διαδικασία ένταξης κράτησε 2 χρόνια και ήταν του Κιργιστάν και η μεγαλύτερη της Ρωσίας και κράτησε 18 χρόνια.[14]

3.1.3 Ρωσία και ΗΠΑ

Τα προβλήματα που προέκυψαν για την είσοδο της Ρωσίας στον ΠΟΕ πολλές φορές δεν αφορούσαν ούτε τις δασμολογικές μειώσεις στις οποίες ήταν υποχρεωμένη να προβεί ούτε τη τήρηση των δεσμεύσεων που προέκυπταν ρητά από τους γύρους

[14]Congressional Research Service, Russia's Accession to the WTO and Implications for the United States, William H. Cooper, 2012

διαπραγματεύσεων. Αρκετές φορές εγείρονταν αξιώσεις που συνδέονταν με πολιτικά διακυβεύματα και με τομείς της οικονομίας με στρατηγική σημασία.

Έτσι, λοιπόν, η Ρωσία στην περίπτωση των ΗΠΑ είχε να αντιμετωπίσει τα κατάλοιπα της ψυχροπολεμικής περιόδου που έμελλε να θέσουν πάλι σε δοκιμασία τις σχέσεις των δύο χωρών εάν δεν επιλύονταν κάποια ουσιώδη ζητήματα. Ας πάρουμε τα πράγματα όμως από την αρχή. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι Ηνωμένες Πολιτείες εξέδωσαν ένα ομοσπονδιακό νόμο που σκοπό είχε να επηρεάσει τις εμπορικές σχέσεις της Αμερικής με τις χώρες που βρίσκονταν υπό την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης. Σε αυτές τις χώρες ,λοιπόν, το δικαίωμα της μετανάστευσης είχε υποστεί σημαντικούς περιορισμούς έτσι η αμερικάνικη κυβέρνηση με τη τροπολογία του Jackson-Vanik αποφάσισε να μην χορηγεί το καθεστώς της ρήτρας του μάλλον ευνοουμένου κράτους καθώς αυτές οι χώρες καταπατούσαν ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Αυτή η πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης ξεκίνησε το 1972 επί Μπρέζνιεφ ο οποίος επέβαλε το φόρο πτυχίου (diploma tax) σε όσους σκόπευαν να μεταναστεύσουν εκτός Σοβιετικής Ένωσης με την πρόφαση ότι έπρεπε να επιστραφούν τα χρήματα που είχε διαθέσει το κράτος για τη μόρφωση τους. Το καθεστώς για να εμποδίσει τη μεγάλη εκροή επιστημόνων έθετε σε εφαρμογή περιοριστικά μέτρα προκειμένου να ανασχέσει μεγάλα κύματα φυγής προς τη Δύση.
Έτσι λοιπόν, η Τροπολογία του Jackson Vanik προϋποθέτει μία ετήσια επιθεώρηση της μεταναστευτικής πολιτικής κάποιων χωρών που το οικονομικό τους μοντέλο δεν ανταποκρίνεται στους κανόνες της ελεύθερης αγοράς προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς της ρήτρας του μάλλον ευνοουμένου κράτους. Από τη στιγμή που η Ρωσία έγινε μέλος του ΠΟΕ η ρήτρα αυτή επεκτείνεται αυτόματα σε όλα τα μέλη. Οι όροι που προκύπτουν από το Jackson Vanik ,συμπεραίνουμε, ότι δεν συνάδουν με τις διατάξεις του ΠΟΕ. Οι ΗΠΑ σε αυτή την περίπτωση έχουν δύο επιλογές: (1) να καταργήσουν το Jackson Vanik ή (2) να επικαλεστούν τη ρήτρα της μη εφαρμογής που προβλέπεται καταστατικά από τον ΠΟΕ. Τα μέλη του ΠΟΕ σε περίπτωση που αντιμετωπίζουν προβλήματα με κάποιο νεοεισερχόμενο μέλος μπορούν να δηλώσουν ότι θέλουν να εξαιρεθούν από τις δεσμεύσεις τους αναφορικά με αυτό το κράτος επικαλούμενοι τη ρήτρα της μη εφαρμογής. Αλλά η μη εφαρμογή είναι αμοιβαία δηλαδή, δεν οφείλει με τη σειρά του και το νεοεισερχόμενο μέλος να αναλάβει δεσμεύσεις έναντι του κράτους που δηλώνει εξαίρεση.

Στις 16 Δεκεμβρίου 2012 οι ΗΠΑ επικαλέστηκαν πράγματι τη ρήτρα της μη εφαρμογής τη στιγμή που η Ρωσική Ομοσπονδία έγινε και επίσημα μέλος. Εφόσον μέχρι και εκείνη τη στιγμή οι ΗΠΑ δεν είχαν επεκτείνει τη ρήτρα του μάλλον ευνοουμένου κράτους στο Ρωσική Ομοσπονδία, οι εμπορικές σχέσεις των δύο κρατών θα ρυθμίζονται από τη Συμφωνία του 1992 που έχουν υπογράψει και οι δύο.
Με προεδρικό διάταγμα οι δυσμενείς ρυθμίσεις του Jackson Vanik είχαν αρθεί ήδη από το 1994 για τη Ρωσία ωστόσο το Κογκρέσο καθυστερεί να δώσει την οριστική έγκριση του προκειμένου να διαμορφωθούν οι τελικές δεσμεύσεις σε σημαντικά αγαθά και υπηρεσίες που ήταν εξαιρετικής σημασίας για την Αμερική.

3.1.4 Ρωσία και Γεωργία

Στην περίπτωση της Γεωργίας τα πράγματα ήταν πιο περίπλοκα καθώς οι εδαφικές διαφορές μεταξύ των δύο χωρών προκαλούσαν έντονες τριβές στις μεταξύ τους σχέσεις άρα αναπόφευκτα και στις εμπορικές. Η Γεωργία ήταν το μόνο κράτος που μπλόκαρε με συγκεκριμένες κινήσεις την είσοδο της Ρωσίας στον ΠΟΕ εξαιτίας των

διαφιλονικούμενων περιοχών της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας. Τον Ιούλιο του 2008 ξέσπασαν εχθροπραξίες στην περιοχή της Ν.Οσετίας με πρωτοβουλία της Γεωργίας προκειμένου να υπερασπιστεί τα σύνορά της. Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινίσουμε ότι οι ενώ οι δύο περιοχές ανήκαν μέχρι εκείνη τη στιγμή de jure στα σύνορα της Γεωργίας de facto θεωρούνταν αποσχισθείσες περιοχές. Τελικά, η λήξη των συγκρούσεων βρήκε νικήτρια τη Ρωσία η οποία και αναγνώρισε μονομερώς την ανεξαρτησία των δύο περιοχών.

Ύστερα από αυτές τις εξελίξεις ήταν αναμενόμενο ότι η Γεωργία θα έθετε veto στην ένταξη της Ρωσίας. Με μία σειρά ωστόσο διαπραγματεύσεων κατέληξαν να υπογράψουν τα δύο συμβαλλόμενα μέλη τη Συμφωνία της Γενεύης στις 9 Νοεμβρίου 2011. Η Γεωργία προκειμένου να άρει τις αντιρρήσεις της ζητούσε επίμονα από τη Ρωσία να επιτρέψει στις γεωργιανές αρχές να παρακολουθούν τις εμπορικές δραστηριότητες της τελευταίας με τις αποσχισθείσες περιοχές της Αμπχαζίας και της Ν.Οσετίας. Σύμφωνα, λοιπόν ,με την ελβετική διαμεσολάβηση η Μόσχα συμφώνησε στην εγκατάσταση μίας ανεξάρτητης, ιδιωτικής εταιρίας που θα ελέγχει τα τελωνεία σε όλα τα διασυνοριακά σημεία μεταξύ Γεωργίας και Ρωσίας συμπεριλαμβανομένων και των δύο διαφιλονικούμενων περιοχών. Η Ελβετία θα αναθέσει τον τελωνειακό έλεγχο σε ανεξάρτητη εταιρία μετά από διαβουλεύσεις με τη Ρωσία και τη Γεωργία. Το προσωπικό βέβαια της εταιρίας θα προσληφθεί από τις ελβετικές αρχές με τον όρο να μην συμμετέχουν πολίτες από τα δύο εμπλεκόμενα κράτη. Το κόστος του εγχειρήματος το αναλαμβάνουν από κοινού και εξ ημισείας η Γεωργία και η Ρωσία. Σε αντάλλαγμα η Γεωργία σταμάτησε να μπλοκάρει τη διαδικασία ένταξης της Μόσχας.

3.2 Δεσμεύσεις της Ρωσικής ομοσπονδίας

Αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας προσχώρησης αποτελούν οι 30 διμερείς συμφωνίες για την απελευθέρωση των υπηρεσιών και οι 57 συμφωνίες για τις δασμολογικές μειώσεις στα αγαθά. Οι βασικές δεσμεύσεις της Ρωσίας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις εξής βασικές ενότητες: α) μέτρα για τα βιομηχανικά προϊόντα β) μέτρα για τα αγροτικά προϊόντα γ) μέτρα για τις υπηρεσίες δ) μέτρα για τους φόρους εξαγωγών ε) μέτρα για τα πνευματικά δικαιώματα στ) μέτρα για τις ξένες επενδύσεις.

3.2.1 Μέτρα για τα βιομηχανικά προϊόντα

Τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ είναι υποχρεωμένα να παγιοποιούν τους δασμούς τους έναντι μελλοντικών αυξήσεων. Οι σχετικοί δασμοί που συμφωνούνται στις διαπραγματεύσεις χαρακτηρίζονται δεσμευμένοι(bounded tariffs). Για παράδειγμα, εάν ένα κράτος συμφώνησε να μειώσει τον εφαρμοζόμενο συντελεστή(applied rate) από 10% σε 5% δύναται να ορίσει ,σε συμφωνία με την αρχή της μείωσης των δασμολογικών συντελεστών ,ως ανώτατο συντελεστή(ceiling ή bound rate) το 8%. Σε αυτή την περίπτωση το εν λόγω κράτος είναι ελεύθερο να αυξήσει τον εφαρμοζόμενο συντελεστή ανά πάσα στιγμή χωρίς να παραβιάζει τις υποχρεώσεις του.(Στεφάνου-Γκόρτσος, 2005)

Αναφορικά με την χώρα που εξετάζουμε, ο μέσος δασμολογικός συντελεστής στα βιομηχανικά προϊόντα ήταν 9.5% το 2011, και ο δεσμευτικός δασμός όπως τελικά διαμορφώθηκε ανέρχεται στο 7.3%. Μέχρι και την είσοδο της Ρωσίας στον ΠΟΕ το

40% των δασμολογικών κλάσεων (tariff line) πρέπει να έχει τεθεί σε εφαρμογή και πάνω από το 80% να εφαρμόζεται μέσα σε τρία χρόνια. Συγχρόνως, η Ρωσική Ομοσπονδία έχει δεσμευθεί να καταργήσει όλες τις βιομηχανικές επιδοτήσεις ή τουλάχιστον να διασφαλίσει ότι αυτές δεν επηρεάζουν τις εξαγωγές ή ακόμα ότι δεν ευνοούν τα εγχώρια βιομηχανικά προϊόντα εις βάρος των εισαγόμενων.[15] Όπως είναι φυσικό ο δασμολογικός αφοπλισμός που επιχειρείται θα ωφελήσει τους καταναλωτές των συγκεκριμένων προϊόντων και θα ασκήσει περεταίρω ανταγωνισμό στους παραγωγούς των συγκεκριμένων προϊόντων. Στον παρακάτω πίνακα δείχνουμε τις δεσμεύσεις όπως διαμορφώθηκαν εν τέλει σε βασικά βιομηχανικά αγαθά:[16]

Κατηγορίες αγαθών	**Δασμός 2010**	**Δεσμευτικός δασμός(τελικός)**
Αυτοκίνητα	15.1	12
Μεγάλα αεροσκάφη	20.0	7.5
Μικρά αεροσκάφη	20.0	12.5
Μηχανές αεροναυπηγικής	10.0	5.0
Μηχανολογικός εξοπλισμός	-	7.2
Μηχανήματα κατασκευών	-	5.5
Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	-	6.2
Ιατρικός εξοπλισμός	-	4.9
Φάρμακα	-	5.0
Εξοπλισμός υψηλής τεχνολογίας	-	4.4
Χημικά	6.7	5.2
Πλαστικά	-	6.2
Προϊόντα από ατσάλι	-	6.0
Καταναλωτικά	-	2.0
Υφάσματα, ένδυση	-	11.0
Πληροφορική	-	0.0

Από τον πίνακα συμπεραίνουμε ότι η αυτοκινητοβιομηχανία και οι κατασκευές πολιτικών αεροσκαφών είναι οι δύο κλάδοι οι οποίοι θα προσαρμοστούν πιο αργά στα νέα δεδομένα, καθώς ο δασμός παραμένει σχετικά υψηλός. Η Ρωσία έχει δεσμευθεί να εφαρμόσει μειωμένους δασμούς εξ ολοκλήρου, μέσα σε επτά χρόνια από την προσχώρηση στον οργανισμό, που περιλαμβάνει μία πρόβλεψη για να μειώσει τους προτιμησιακούς δασμούς για τους κατασκευαστές αυτοκινήτων κάνοντας μεγάλες επενδύσεις στη ρωσική παραγωγή έως τον Ιούλιο 2018. Αυτό ήταν ένα εξαιρετικά κομβικό σημείο κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων καθώς τον Ιανουάριο 2011, η Ρωσία εισήγαγε αυστηρότερους κανόνες για τις ξένες βιομηχανίες που σχεδιάζουν νέα οχήματα για τη Ρωσία. Αυτοί οι κανόνες υπαγορεύουν την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της εγχώριας αυτοκινητοβιομηχανίας από 30 στο 60% αυξάνοντας έτσι το συνολικό όγκο παραγόμενων οχημάτων από 25,000 σε 300,000. Ήδη πολλές ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες έχουν συμφωνήσει σε αυτούς τους όρους, καθώς το άνοιγμα στην ρωσική αγορά θα αντισταθμίσει τα κόστη από την κρατική παρέμβαση. Είναι τέτοια η σημασία αυτού του τομέα για τη Ρωσία

[15] WORLD TRADE ORGANIZATION, Tariff Profiles

[16] WTO, News items, Working Party Seals the Deal on Russia's Membership Negotiations, November 10,2011, http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_10nov11_e.htm

ώστε αυτές οι ρυθμίσεις θα διατηρηθούν για τα επόμενα επτά χρόνια παρά τις υποχρεώσεις που απορρέουν για τη χώρα από την προσχώρηση της στον ΠΟΕ.

Επιπλέον, αναφορικά με τα μεγάλα αεροσκάφη η Ρωσία έχει δεσμευθεί να μην υπερβαίνει το 7.5% , σε αυτά που είναι μικρού μεγέθους να μην είναι πάνω από 12.5%, και στα μηχανήματα αεροναυπηγικής κατά μέσο όρο να μην είναι πάνω από 5%. Η Ρωσία κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων συμφώνησε να μειώσει τους δασμούς στο ήμισυ, μέσα σε τέσσερα χρόνια από την προσχώρηση και εξ ολοκλήρου μέσα σε επτά χρόνια. Όπως και στην περίπτωση της αυτοκινητοβιομηχανίας η κατασκευή αεροσκαφών θεωρείται κλάδος που χρήζει κρατικών ενισχύσεων για αυτό και χρησιμοποιούν αυτό το χρονικό διάστημα ως μεταβατική περίοδο προκειμένου να αντιμετωπίσουν με πιο ομαλό τρόπο τις πιέσεις που ασκούνται από χώρες με συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε αυτούς τους τομείς. Αεροσκάφη της ρωσικής περιφέρειας αποτελούν βασική προτεραιότητα ,όπως αυτά της εταιρίας Sukoi.

Άλλοι τομείς στους οποίους η ρωσική βιομηχανική πολιτική θα υποστεί σημαντικούς περιορισμούς είναι η φαρμακοβιομηχανία και τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Μέχρι προσφάτως αυτοί οι τομείς είχαν χαρακτηριστεί τομείς που είχαν ανάγκη την κρατική προστασία έτσι ώστε να ενισχυθεί η εγχώρια παραγωγή και να αρχίζει σιγά-σιγά να αναπτύσσεται (νηπιακή βιομηχανία).

3.2.2 Μέτρα για τα αγροτικά προϊόντα

Αναντίλεκτα, τα γεωργικά προϊόντα αποτελούν για τη Ρωσία και τους εμπορικούς της εταίρους ένα κομβικό κλάδο. Η χώρα παραμένει καθαρός εισαγωγέας(net importer) τροφίμων με χαρακτηριστικότερα τα γαλακτοκομικά, τα προϊόντα και υποπροϊόντα κρέατος και τη ζάχαρη. Αντιλαμβανόμαστε, πως λόγω του τεράστιου μεγέθους της αγοράς η είσοδος της Ρωσίας στον ΠΟΕ θα έχει για τις μεγάλες εξαγωγικές χώρες των παραπάνω προϊόντων ευεργετικά αποτελέσματα για την εμπορική τους δραστηριότητα. Αλλά τα θετικά αποτελέσματα δεν θα περιοριστούν μόνο στις ανεπτυγμένες χώρες. Μέσα από τη διαδικασία που επιβάλλει η ρήτρα του Συστήματος Γενικευμένων Προτιμήσεων οι ανεπτυγμένες χώρες οφείλουν να εφαρμόζουν ειδικούς- χαμηλότερους δασμούς στα κατεργασμένα γεωργικά προϊόντα(και στα βιομηχανικά)που κατάγονται από τις αναπτυσσόμενες χώρες(Βραζιλία , Ουρουγουάη, Παραγουάη). Έτσι ,λοιπόν για τις αναπτυσσόμενες χώρες οι δασμοί που αναλαμβάνει η Ρωσική Ομοσπονδία ανέρχονται στο 75% των κρατών που υπάγονται στο καθεστώς της αρχής του « μάλλον ευνοουμένου κράτους» είναι δηλαδή 75% χαμηλότεροι από τους αντίστοιχους που θα εφαρμόζει στις εμπορικές συναλλαγές αγροτικών προϊόντων με τις ανεπτυγμένες χώρες (Kiselev-Romanshkin,2012).Την ίδια στιγμή οι εξαγωγές της χώρας στα δημητριακά παρουσιάζουν σημαντική άνοδο ιδιαίτερα μετά από τα προγράμματα δημοσίων επενδύσεων 2006-2007 που έδωσαν σημαντική ώθηση σε προϊόντα όπως το σιτάρι, το κριθάρι και το καλαμπόκι.

Οι δεσμεύσεις, όπως απορρέουν από το νομικό καθεστώς του ΠΟΕ και συγκεκριμένα από τη Συμφωνία για τα αγροτικά ζητήματα, θεσμοθετούνται στη βάση τριών πυλώνων: κρατικές ενισχύσεις εσωτερικής στήριξης (domestic support), πρόσβαση στην αγορά(market access), κρατικές ενισχύσεις εξωτερικής στήριξης(export subsidies). Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ρωσίας τα μέτρα εσωτερικής ενίσχυσης για

τα αγροτικά προϊόντα αποτέλεσαν σημείο διένεξης κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων. Η Ρωσική Ομοσπονδία επεδίωκε να διαπραγματευτεί τις εσωτερικές ενισχύσεις των εγχώριων παραγωγών υπερβαίνοντας τα προκαθορισμένα όρια που επέβαλλε η Συμφωνία με βάση το δείκτη «Αθροιστική Μέτρηση Στήριξης» (ΑΜΣ)[17], (Aggregate Measurement of Support) και τη «Συνολική Αθροιστική Μέτρηση Στήριξης» (ΣΑΜΣ), (Total Aggregate Measurement of Support) που περιλαμβάνει όλων των ειδών τις ενισχύσεις όχι δηλαδή αυτές μόνο που συνδέονται με κάποιο προϊόν. Τελικά αυτό που πέτυχε η ρώσικη αντιπροσωπεία ήταν να διατηρηθεί το πρόγραμμα κρατικών ενισχύσεων μέχρι το 2020 βαίνοντας ωστόσο μειούμενο. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται πως θα εξελιχθεί το συνολικό ποσό των επιδοτήσεων μέχρι και το 2020. (Kiselev-Romanshkin, 2012)

Έτη	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 και εντεύθεν
$ Δις	9.0	9.0	8.1	7.2	6.3	5.4	4.4

Σημειώνουμε ότι η Συμφωνία για τη Γεωργία συνεπάγεται την κατάταξη των ενισχύσεων σε τρεις κατηγορίες καθώς ο ΠΟΕ δεν απαγορεύει όλα τα είδη κρατικών ενισχύσεων.

Α)Ενισχύσεις πράσινου καταλόγου: όλες οι ενισχύσεις που έχουν μηδενικά ή σχεδόν μηδενικά ,αποτελέσματα στρέβλωσης του εμπορίου ή της παραγωγής και δεν έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή στήριξης στις τιμές του παραγωγού εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις μείωσης. Οι ενισχύσεις αυτές δεν συναρτώνται με την παραγόμενη ποσότητα και τις τιμές των προϊόντων, δηλαδή είναι οικονομικά ουδέτερες. Από το σχετικό κατάλογο προκύπτει ότι στην κατηγορία αυτή υπάγονται ιδίως οι ενισχύσεις για τη διασφάλιση του ελάχιστου εισοδήματος των αγροτών, έρευνας και ανάπτυξης, υποδομών, καθώς και οι ενισχύσεις αναδιάρθρωσης. Είναι γεγονός ότι στους τελευταίους γύρους διαπραγματεύσεων η τάση που υιοθετείται από τα ίδια τα όργανα του ΠΟΕ είναι να επιτρέπουν κυρίως τις «πράσινες» επιδοτήσεις εις βάρος των άλλων δύο επιδοτήσεων(μπλε και πορτοκαλί καταλόγου) που δημιουργούν στρεβλωτικές συνθήκες για το εμπόριο.

Β)Ενισχύσεις μπλε καταλόγου: όλες οι ενισχύσεις που χαρακτηρίζονται ως άμεσες πληρωμές μέσω προγραμμάτων περιορισμού της παραγωγής εφόσον οι πληρωμές αυτές βασίζονται σε σταθερές εκτάσεις ή καλύπτουν κατ' ανώτατο όριο το 85% του επιπέδου παραγωγής

Γ) Ενισχύσεις του πορτοκαλί/κεχριμπαρένιου (amber) καταλόγου: όλες οι ενισχύσεις που συναρτώνται με την παραγόμενη ποσότητα και τις τιμές των προϊόντων, είναι δηλαδή οικονομικά μη ουδέτερες και συνακόλουθα στρεβλωτικές για το εμπόριο. Για αυτού του είδους τις επιδοτήσεις υπάρχει το ανώτατο όριο που αναφέραμε προηγουμένως ως Αθροιστική Μέτρηση Στήριξης. Ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση ισχύει η ρήτρα de minimis σύμφωνα με την οποία κάποιες χώρες(αναπτυσσόμενες και όχι μόνο) υπό προϋποθέσεις μπορούν να υπερβούν το όριο των στρεβλωτικών επιδοτήσεων όταν η στήριξη που παρέχεται στο προϊόν δεν

[17]Η ΑΜΣ υπολογίζεται ανά προϊόν και προκύπτει από τη διαφορά μεταξύ της ισχύουσας κάθε φορά εσωτερικής(εγγυημένης) τιμής και μιας πάγιας εξωτερικής τιμής αναφοράς ,πολλαπλασιαζόμενης αυτής της διαφοράς με την ποσότητα του προϊόντος που δικαιούται ενίσχυση. (Στεφάνου-Γκόρτσος,2005)

ξεπερνά το 5% της αξίας της παραγωγής και για τις αναπτυσσόμενες χώρες το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται στο 10%. Τα $9 δις. επιδοτήσεων που κατάφερε να κατοχυρώσει η Ρωσική Ομοσπονδία αντιστοιχούν κοντά στο 12-13% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής, ποσό αρκετά παραπάνω από αυτό που προβλέπεται από τις διατάξεις του ΠΟΕ.(Tarr-Volchkova, World Bank,2010)

Αναφορικά ,τώρα, με τις δεσμεύσεις που σχετίζονται με την πρόσβαση στην αγορά ο δασμός για τα τρόφιμα και τα γεωργικά προϊόντα διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στο 10.8% . Πιο αναλυτικά η Ρωσία δεσμεύτηκε να μειώσει τους δασμούς στις εξής βασικές κατηγορίες αγροτικών προϊόντων :

- Γαλακτοκομικά προϊόντα σε 14.9% από 19.8%
- Δημητριακά σε 10.0% από 15.1%
- Έλαια σε 7.1% από 9.0%
- Ξύλο και Χαρτί σε 8.0% από 13.4%

Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι στα πλαίσια των αρχών που διέπουν τις πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις τα κράτη-μέλη του ΠΟΕ οφείλουν να μειώνουν και όπου είναι δυνατό να εξαλείφουν τους δασμούς. Ωστόσο οι δασμοί κατ αρχήν επιτρέπονται καθώς η διαφάνεια και η προβλεψιμότητα που τους διακρίνει καθιστά αυτά τα μέτρα πιο εύκολα στην εφαρμογή και την παρακολούθησή τους. Η δασμοποίηση λοιπόν συνεπάγεται παγιοποίηση των δασμών και τη μετατροπή των μη δασμολογικών εμποδίων σε ισοδύναμους δασμούς. Στα μη δασμολογικά εμπόδια περιλαμβάνονται: οι ποσοτικοί περιορισμοί, οι συμφωνίες αυτοπεριορισμού των εισαγωγών, οι εξισωτικές και αντισταθμιστικές εισφορές, οι ελάχιστες τιμές εισαγωγής ,οι άδειες εισαγωγής, οι έλεγχοι των εισαγωγών μέσω δημοσίων φορέων εμπορίου κ.ο.κ.

Τέλος, οι επιδοτήσεις εξαγωγών θεωρούνται οι πιο στρεβλωτικές όλων. Αυτές χορηγούνται στους αγρότες ώστε να μπορούν να πωλούν τα πλεονάσματα τους στις διεθνείς αγορές (τις περισσότερες φορές με τις επιδοτήσεις αυτές καλύπτεται η διαφορά μεταξύ της εγχώριας και της μέσης διεθνούς τιμής των προϊόντων που είναι συνήθως χαμηλότερη ,προκειμένου τα εγχώρια να καταστούν ανταγωνιστικά στις εγχώριες αγορές). Η Συμφωνία για τη Γεωργία περιλαμβάνει έξι βασικές κατηγορίες εξαγωγικών επιδοτήσεων που αποτελούν αντικείμενο ανάληψης υποχρεώσεων για μείωση από τα κράτη-μέλη[18]. Η Ρωσία έχει συμφωνήσει να καταργήσει όλες τις

[18] Οι έξι χαρακτηριστικές κατηγορίες είναι:

- Η χορήγηση από τις δημόσιες αρχές άμεσων επιδοτήσεων σε συνάρτηση με τις εξαγωγικές επιδοτήσεις,
- Η διάθεση για εξαγωγή από δημόσιες αρχές αποθεμάτων γεωργικών προϊόντων για μη εμπορικούς σκοπούς ,σε τιμή χαμηλότερη από την αντίστοιχη που επιβάλλεται για ομοειδή προϊόντα στην εσωτερική αγορά
- Πληρωμές κατά την εξαγωγή γεωργικού προϊόντος που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο κυβερνητικών δράσεων
- Η παροχή επιδοτήσεων που αποσκοπούν στη μείωση του κόστους εμπορίας των προς εξαγωγή γεωργικών προϊόντων συμπεριλαμβανομένων των δαπανών διεθνών μεταφορών και ναύλων
- Η κάλυψη εξόδων εσωτερικής μεταφοράς και ναύλων φορτίων που προορίζονται για εξαγωγή με εντολή του Δημοσίου υπό ευνοϊκότερους όρους από αυτούς που ισχύουν για τα φορτία που προορίζονται για την εσωτερική αγορά

εξωτερικές επιδοτήσεις καθώς θεωρούνται και οι περισσότερο επιβλαβείς σε συνδυασμό με αυτές του πορτοκαλί καταλόγου(amber box).

3.2.3 Μέτρα για τις υπηρεσίες

Οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει η Ρωσική Ομοσπονδία για να προβεί σε μειώσεις και κατάργηση δασμών υπάγεται στη Γενική Συμφωνία για τις Συναλλαγές στον Τομέα των Υπηρεσιών (General Agreement on Trade in Services,GATS) που υπογράφηκε από τα κράτη-μέλη στο γύρο της Ουρουγουάης. Οι διατάξεις της Συμφωνίας αφορούν σε όλα «τα μέτρα που λαμβάνονται από τα μέλη και επηρεάζουν τις συναλλαγές στο τομέα των υπηρεσιών».[19] Η φράση αυτή καλύπτει τρεις κατηγορίες μέτρων, και συγκεκριμένα εκείνων που σχετίζονται με:

i. Την αγορά, πληρωμή ή χρήση μιας υπηρεσίας
ii. Την παροχή μιας υπηρεσίας, τη δυνατότητα πρόσβασης και χρήσης υπηρεσιών που απαιτούνται από τα μέλη προκειμένου αυτές να διατεθούν στο κοινό
iii. Την παρουσία, συμπεριλαμβανομένης της εμπορικής παρουσίας, προσώπων ενός μέλους για την παροχή υπηρεσίας στο έδαφος ενός άλλου μέλους.

Εκτός από τις γενικές υποχρεώσεις (ρήτρα του μάλλον ευνοουμένου κράτους, διαφάνεια μέτρων) υπάρχουν και αρχές που λαμβάνουν ειδικότερο περιεχόμενο στη GATS όπως είναι η πρόσβαση στην αγορά και η εθνική μεταχείριση. Κατ' εφαρμογή της αρχής της πρόσβασης στην αγορά, με την οποία επιδιώκεται η μείωση των διοικητικών και άλλων εμποδίων που υιοθετούν τα κράτη προκειμένου να αποκλείσουν τη διείσδυση άλλων κρατών, απαριθμούνται οι εξής κατηγορίες μέτρων που συνιστούν περιορισμό αυτής της αρχής:

i. Περιορισμοί σχετικά με τον αριθμό των φορέων παροχής υπηρεσιών, υπό μορφή είτε αριθμητικών ποσοστώσεων, μονοπωλίων, αποκλειστικής παροχής υπηρεσιών,
ii. Περιορισμοί σχετικά με τη συνολική αξία πράξεων ή αγαθών στο τομέα των υπηρεσιών ,υπό μορφή αριθμητικών ποσοστώσεων ή εξέτασης οικονομικών αναγκών
iii. Περιορισμοί σχετικά με το συνολικό αριθμό πράξεων στο τομέα των υπηρεσιών ή ως προς τη συνολική ποσότητα των παραγόμενων υπηρεσιών, οι οποίοι εκφράζονται με καθορισμένες αριθμητικές μονάδες υπό μορφή ποσοστώσεων ή εξέτασης οικονομικών αναγκών
iv. Περιορισμοί σχετικά με το συνολικό αριθμό φυσικών προσώπων που μπορούν να απασχοληθούν σε συγκεκριμένο τομέα υπηρεσιών,
v. Μέτρα που επιβάλλουν περιορισμούς ή υποχρεώσεις αναφορικά με την ύπαρξη συγκεκριμένης μορφής νομικών προσώπων,
vi. Περιορισμοί όσον αφορά τη συμμετοχή ξένου κεφαλαίου υπό μορφή ανώτατων ποσοστιαίων περιορισμών στις μετοχές που κατέχουν αλλοδαποί

- Επιδοτήσεις για γεωργικά προϊόντα που εξαρτώνται από των εν λόγω προϊόντων σε εξαγόμενα προϊόντα.

[19]Συμφωνία ,άρθρο Ι , παρ.1

Σε σχέση τώρα με την αρχή της εθνικής μεταχείρισης και την παραβίαση αυτής προβλέπεται ότι « η τυπικά όμοια ή τυπικά διαφορετική μεταχείριση θεωρείται ότι είναι λιγότερο ευνοϊκή εάν τροποποιεί τους όρους ανταγωνισμού υπέρ των υπηρεσιών ή φορέων παροχής υπηρεσιών του συγκεκριμένου μέλους, σε σύγκριση με παρεμφερείς υπηρεσίες ή φορείς παροχής υπηρεσιών οποιουδήποτε άλλου μέλους».[20]
Η Ρωσική Ομοσπονδία προέβη σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις για όλους τους επιμέρους τομείς υπηρεσιών, οι οποίες καταγράφονται στους πίνακες ειδικών δεσμεύσεων(Schedule of Specific Commitments on Services List). Πριν προχωρήσουμε στις ειδικές δεσμεύσεις που αφορούν τις υπηρεσίες οφείλουμε να επισημάνουμε ότι υπάρχουν και ορισμένες οριζόντιες δεσμεύσεις που αφορούν το σύνολο των υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, πρόσβαση στις επιδοτήσεις και σε κρατική ενίσχυση μπορεί να παρέχεται μόνο σε νομικά πρόσωπα της Ρωσικής Ομοσπονδίας.[21] Έτσι μεταξύ άλλων μικρές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις δημόσιας ωφέλειας υπάγονται σε αυτή τη ρύθμιση και τυγχάνουν κρατικής προστασίας. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τις δασμολογικές ρυθμίσεις για βασικές κατηγορίες υπηρεσιών:

- Τραπεζικές Υπηρεσίες: οι ξένες τράπεζες επιτρέπεται να έχουν εμπορική παρουσία στο ρωσικό έδαφος μόνο με τη μορφή όμως θυγατρικής(subsidiary) ή γραφείου εκπροσώπησης(representative office). Στο κείμενο των ειδικών δεσμεύσεων δεν γίνεται αναφορά για την ίδρυση υποκαταστημάτων οπότε συνάγουμε εμμέσως ότι η συγκεκριμένη πρακτική απαγορεύεται. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ΠΟΕ επιτρέπει αυτή την πρακτική μόνο στις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες και η Ρωσία είναι η μόνη χώρα που δεν υπάγεται σε αυτή την κατηγορία και απέκτησε αυτό το προνομιακό καθεστώς. Επιπροσθέτως, δεν προβλέπεται συγκεκριμένο όριο για το ποσοστό ξένης συμμετοχής για κάθε τράπεζα ξεχωριστά αλλά η συνολική συμμετοχή του ξένου κεφαλαίου στο τραπεζικό σύστημα της Ρωσίας πρέπει μελλοντικά να μην υπερβαίνει το 50%. Αυτή τη στιγμή το μερίδιο των ξένων τραπεζών αντιστοιχεί στο 18% του συνολικού τραπεζικού κεφαλαίου στη Ρωσία ενώ το πλαφόν που προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία ανέρχεται στο 25%. Ξεκάθαρα, το 25% δεν αποτέλεσε ένα περιοριστικό όριο για την είσοδο ξένων τραπεζών έτσι και το νέο προσαυξημένο όριο της τάξης του 50% δεν θα δημιουργήσει ,σίγουρα, προβλήματα εισόδου σε τράπεζες του εξωτερικού. Άλλωστε θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι οι τράπεζες που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στο ρωσικό έδαφος έχουν ήδη εγκατασταθεί εκεί. Τράπεζες όπως η Unicredit, Citibank, Raiffeissen και η Rosbank που ανήκουν στη Societe Generale είναι ήδη μεταξύ των δεκαπέντε κορυφαίων τραπεζών στη Ρωσία.[22] Η Ρωσική Ομοσπονδία αρνήθηκε να επιτρέψει τη δημιουργία υποκαταστημάτων αλλά θα επιτρέψει τη δημιουργία θυγατρικών οι οποίες θα υπάγονται απευθείας στην επίβλεψη της Ρωσικής Κεντρικής Τράπεζας. Η Ρωσία συμφώνησε να συζητήσει το ζήτημα για την ίδρυση υποκαταστημάτων στο έδαφος της κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της στον ΟΟΣΑ(Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης).

[20]Συμφωνία, άρθρο XVII ,παρ 3
[21]Οριζόμενο ως νομικό πρόσωπο σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία της Ρωσικής Ομοσπονδίας.
[22]WTO, Working Party on the Accession of the Russian Federation, REPORT OF THE WORKING PARTY ON THE ACCESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION, 17 November 2011

- Τηλεπικοινωνίες: ο περιορισμός που πρέπει αυτή τη στιγμή να τηρείται για τη συμμετοχή ξένων κεφαλαίων στις τηλεπικοινωνίες είναι να μην υπερβαίνουν το 49%. Αυτή η νομοθετική ρύθμιση σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει το ρωσικό κράτος θα πρέπει να έχει εξαλειφθεί μέσα σε τέσσερα χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, η Ρωσία συμφώνησε να εξαλείψει το κρατικό μονοπώλιο στα επίγεια δίκτυα τηλεφωνικών επικοινωνιών(land line long distances services) και να επιτρέπει στις ξένες εταιρίες να δραστηριοποιούνται σε οποιονδήποτε κλάδο των τηλεπικοινωνιών. Αποφασίστηκε μάλιστα ,κατόπιν έντονης πίεσης , να δημιουργηθεί μία ανεξάρτητη αρχή που θα είναι επιφορτισμένη με το έργο να ελέγχει την πρόοδο των διαδικασιών της απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών και να διαμορφώνει το ρυθμιστικό πλαίσιο αυτών. Μάλιστα στο πλαίσιο των διμερών σχέσεων της Ρωσίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύτηκε να καταργήσει εξ ολοκλήρου το κρατικό μονοπώλιο στο δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας της Rostelecom.[23] Σε σχέση τώρα με τις διμερείς σχέσεις Ρωσίας-ΗΠΑ η πρώτη δεσμεύτηκε να επιτρέψει πλήρως τη δραστηριοποίηση ξένων εταιριών στις τηλεπικοινωνίες.

- Μεταφορές: η Ρωσία έχει δεσμευθεί να ανοίξει την αγορά της στις θαλάσσιες και οδικές μεταφορικές υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων των ναύλων και των επιβατών. Τα εισαγόμενα αγαθά θα επιβαρύνονται με τις ίδιες τιμές ναύλωσης όπως και τα εγχώρια κάτι το οποίο χαρακτηρίζεται ως βασική υποχώρηση εκ μέρους της ρώσικης αντιπροσωπείας δεδομένης της μονοπωλιακής θέσης που κατέχουν οι Ρωσικοί Σιδηρόδρομοι και της ιδιαίτερης σημασίας τους για τον εφοδιασμό των κατοίκων με βασικά προϊόντα ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες περιοχές όπως αυτή της Σιβηρίας.[24]

- Επαγγελματικές Υπηρεσίες: η Ρωσία έχει συμφωνήσει να αυξήσει την πρόσβαση στην αγορά για τους ξένους παρόχους επαγγελματικών υπηρεσιών συμπεριλαμβανομένων δικηγόρων, αρχιτεκτόνων, λογιστών, μηχανικών, ιατρών και διαφημιστών. Θα επιτρέπει στους ξένους παρόχους υπηρεσιών να εγκαθιδρύουν εξ ολοκλήρου δικές τους επιχειρήσεις χωρίς κάποιου άλλου είδους περιορισμό. Το άνοιγμα αυτών των επαγγελμάτων θα προσφέρει ουσιαστικές συνθήκες ανταγωνισμού που θα βελτιώσουν ουσιαστικά τις τιμές των συγκεκριμένων υπηρεσιών και θα συμβάλλουν στην ευημερία των καταναλωτών. [25]

3.2.4 Μέτρα για εξαγωγικούς δασμούς

Τα κράτη εφαρμόζουν διαφόρων ειδών περιορισμούς στις εξαγωγές τους προκειμένου να υποστηρίξουν την εγχώρια παραγωγή. Η πιο δημοφιλής μέθοδος

[23]European Parliament, Policy Department, The Economic Significance of Russia's Accession to the WTO,2012

[24]WTO, Working Party on the Accession of the Russian Federation, REPORT OF THE WORKING PARTY ON THE ACCESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION, 17 November 2011

[25] Congressional Research Service, Russia's Accession to the WTO and Implications for the United States, William H. Cooper, 2012

είναι η επιβολή φόρων εξαγωγών που μπορεί να είναι είτε κατ αξία είτε ως ένα συγκεκριμένο ποσό ανά μονάδα προϊόντος ή ακόμη μπορεί να είναι ένας προοδευτικός φόρος με υψηλό συντελεστή όταν η τιμή του προϊόντος είναι υψηλή και χαμηλότερο όταν η τιμή του είναι χαμηλή. Οι φόροι εξαγωγών φαίνεται να έχουν αποτέλεσμα στην περίπτωση που η χώρα που τους επιβάλλει είναι μεγάλη(price setter) και μπορεί να επηρεάσει με αυτό τον τρόπο την άνοδο της διεθνούς τιμής στο εκάστοτε προϊόν.

Η Ρωσία διατηρεί φόρους εξαγωγών στους υδρογονάνθρακες ,στα ακατέργαστα και επεξεργασμένα μέταλλα και σε άλλους στρατηγικούς τομείς της οικονομίας της. Οι φόροι εξαγωγών αφορούν πάνω από 700 δασμολογικές κλάσεις προϊόντων όπως αλιεύματα, ξυλεία, χαρτοπολτό, καύσιμα ορυκτών, ακατέργαστα δέρματα και βασικά μέταλλα.

Σύμφωνα με κάποιες μελέτες είναι πολύ πιθανό η Ρωσία να διαθέτει μονοπωλιακή δύναμη στις εξαγωγές ξυλείας· αν σκεφτούμε μάλιστα ότι η Ρωσία διαθέτει την μεγαλύτερη κάλυψη σε δάση (22%) ως ποσοστό της επιφανείας της παγκοσμίως καταλαβαίνουμε ότι ο παραπάνω ισχυρισμός έχει αιτιολογική βάση. Εκμεταλλευόμενη αυτό το πλεονέκτημα και αποφασισμένη η ρωσική κυβέρνηση να διαφοροποιήσει την παραγωγική βάση της χώρας δίνοντας ευκαιρίες σε νέους κλάδους άρχισε να εφαρμόζει με εντατικό ρυθμό μία πολιτική φορολόγησης των εξαγωγών της ακατέργαστης ξυλείας. Φτάνοντας έτσι ο φόρος εξαγωγών τον Απρίλιο του 2008 να είναι 25% ή 15 ευρώ ανά κυβικό μέτρο. Ειδικότερα, για αγορές που γειτνιάζουν με τη Ρωσία όπως αυτή της Φινλανδίας και της Σουηδίας ο ρόλος της Ρωσίας είναι ακόμη σπουδαιότερος. Η Φινλανδία εισάγει το 25% της ξυλείας της εκ των οποίων το 80% προέρχεται από τη Ρωσία. Οι διμερείς διαπραγματεύσεις που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Ρωσίας και Ε.Ε. είχαν σαν αποτέλεσμα η Ρωσία να εγκαταλείψει τα σχέδια που είχε για να αυξήσει από 25% σε 80% τους φόρους εξαγωγών και αντί αυτών να επιβάλλει ποσοστώσεις εξαγωγών με τους φόρους εξαγωγών να αποτελούν το 13-15%, ανάλογα με την κατηγορία ξύλου.
Δεδομένου ότι η Ρωσία διαθέτει κάποια μονοπωλιακή δύναμη, παγκοσμίως, στην αγορά ξυλείας υπάρχει ένας άριστος φόρος ο οποίος μπορεί να αυξήσει την ευημερία στη χώρα. Το σχεδιαζόμενο ποσοστό του φόρου εξαγωγών στο 80% που σκεφτόταν η ρωσική κυβέρνηση να επιβάλλει, υπερέβαινε κατά πολύ τον άριστο φόρο που θεωρείται ότι μπορεί να αποδειχθεί ευεργετικός για την εγχώρια οικονομία. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του David G. Tarr (2010, Exports Restraints on Natural Gas and Raw Timber) ένας φόρος άνω του 12% θα προκαλούσε αντίθετα αποτελέσματα από τα αναμενόμενα. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι τα οφέλη που θα προκύψουν από την αύξηση της διεθνούς τιμής για ορισμένους εγχώριους κλάδους που χρησιμοποιούν την ξυλεία ως πρώτη ύλη θα αντισταθμιστούν από την κατακόρυφη μείωση των εξαγωγών αυτού του προϊόντος στις διεθνείς αγορές. Σε γενικές γραμμές η τιμολογιακή πολιτική που θέλει να εφαρμόζει η Ρωσία είναι η τιμή εξαγωγών να βρίσκεται στο επίπεδο όπου τα οριακά έσοδα από κάθε επιπλέον μονάδα πώλησης εγχωρίως εξισώνονται με τα οριακά κόστη. Η άριστη πολιτική φαίνεται να είναι οι ρωσικές επιχειρήσεις να χρεώνουν μία τιμή όπου θα υπερβαίνει τα οριακά κόστη και το mark up της τιμής θα εξαρτάται από την ελαστικότητα της ζήτησης για εξαγωγές ξυλείας από τη Ρωσία.

$$P(_{qE}) =[\varepsilon/ (1+\varepsilon^{p})]c$$

Όπου $P_{(qE)}$ είναι η τιμή των εξαγωγών, $_{qE}$ είναι η ποσότητα των εξαγωγών, ε^{ρ} είναι η ελαστικότητα της ζήτησης για εισαγωγές ξυλείας από τη Ρωσία και c , τα οριακά κόστη από την παραγωγή ξυλείας.

Ωστόσο, η πιο σημαντική συνισταμένη αυτού του ζητήματος παραμένει η διπλή τιμολόγηση που επιβάλλει η Ρωσία στο φυσικό αέριο εγχωρίως και στις εξαγωγές της. Το ρωσικό κράτος παρέχει εξαγωγικό μονοπώλιο στην εταιρία φυσικού αερίου Gazprom, επιτρέποντας της να χρεώνει τιμή που μεγιστοποιεί το κέρδος. Η εγχώρια τιμή, όμως, ρυθμίζεται από το κράτος καταλήγοντας σε διπλή τιμολόγηση του φυσικού αερίου , όπου οι εξαγωγικές τιμές υπερβαίνουν κατά πολύ τις εγχώριες.[26] Σε άλλη ενότητα θα εξετάσουμε εκτενώς τις επιπτώσεις που έχει αυτή η πρακτική στη ρώσικη οικονομία και στις τιμές όπως διαμορφώνονται παγκοσμίως. Είναι ενδιαφέρον σε αυτό το σημείο να επισημάνουμε μία εξέλιξη που λαμβάνει χώρα αυτή τη στιγμή. Στις 4 Σεπτεμβρίου 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε έρευνα για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και παραβίαση των πρακτικών του ανταγωνισμού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε τη διεξαγωγή έρευνας καθώς υπάρχουν υποψίες ότι η Gazprom, της οποίας το 50% και πλέον ανήκει στο ρωσικό κράτος, παρεμποδίζει την ελεύθερη ροή φυσικού αερίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επιβάλλει άδικες τιμές σε χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης συνδέοντας το κόστος του αερίου με τις τιμές του πετρελαίου.[27]Αυτό που πρέπει να τονίσουμε είναι, ότι ο ΠΟΕ κατ αρχήν δεν απαγορεύει ρητά τους εξαγωγικούς δασμούς καθώς δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο που να ορίζει ότι τα νεοεισερχόμενα μέλη οφείλουν να μειώσουν τους φόρους εξαγωγών. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ένα τρίτο σχεδόν των κρατών-μελών του ΠΟΕ εφαρμόζουν φόρους εξαγωγών προκειμένου να ενισχύσουν τους εγχώριους κλάδους παραγωγής. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι επιπτώσεις από την επιβολή ενός φόρου δεν περιορίζονται μόνο σε αυτό το αγαθό αλλά και σε κλάδους που εξαρτώνται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο από αυτό το αγαθό. Ειδικότερα, αυτό που συμβαίνει με προϊόντα που αποτελούν πρώτες ύλες ή ενδιάμεσα αγαθά στην αλυσίδα παραγωγής είναι να προκαλούν μείωση στην εγχώρια τιμή κάποιων προϊόντων που εξαρτώνται από αυτά. Έτσι για παράδειγμα, η διπλή τιμολόγηση που εφαρμόζει στο φυσικό αέριο η Ρωσία στοχεύει στην αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των περισσότερων κλάδων της ρωσικής οικονομίας αφού η κατανάλωση ενέργειας αποτελεί μέρος του κόστους παραγωγής των προϊόντων.
Τέλος, σε ό,τι αφορά τώρα τα μεταλλεύματα η Ρωσία θα περιορίσει στα απορρίμματα σιδήρου το φόρο εξαγωγών από 15% ή 15 ευρώ ανά τόνο σε 5% και 5 ευρώ ανά τόνο μετά από πέντε χρόνια.

3.2.5Μέτρα για τα πνευματικά δικαιώματα(TRIPS)

Η έλλειψη προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων έχει εντείνει τα προβλήματα του επιχειρηματικού κόσμου στη Ρωσία. Η προστασία πνευματικών δικαιωμάτων στη Ρωσία αποτέλεσε κομβικό σημείο στις διαπραγματεύσεις με την Ε.Ε. Κάτοχοι πνευματικών δικαιωμάτων όπως δημιουργοί λογισμικών προγραμμάτων, κινηματογραφικές εταιρίες και μουσικοί παραγωγοί βλέπουν την είσοδο της χώρας στον ΠΟΕ ως μία ευκαιρία για περαιτέρω κατοχύρωση των πνευματικών

[26]WORLD BANK, Export Restraints on Russian Natural Gas and Raw Timber, David Tarr,2010
[27]http://www.ethnos.gr/article

δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα οι δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Ρωσία έχουν ως εξής:

- Αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της παράνομής αντιγραφής οπτικοακουστικών μέσων και μόνιμη απαγόρευση λειτουργίας εταιριών που διαχειρίζονται τέτοιου είδους υλικό.
- Νομοθετική πρωτοβουλία για απαγόρευση αδειοδότησης ατόμων που είχαν προβεί στο παρελθόν σε παραβίαση πνευματικών δικαιωμάτων.
- Άμεση απαγόρευση λειτουργίας ιστοσελίδων που διανέμουν και διαχειρίζονται υλικό που αποτελεί προϊόν παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων.
- Θέσπιση ποινικών κυρώσεων προς αποτροπή της «πειρατίας».
- Θέσπιση νομοθεσίας για προστασία φαρμακευτικών δεδομένων που προέκυψαν από πειράματα.
- Άμεση ευθυγράμμιση των δεσμεύσεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας με τη Συμφωνία TRIPS που αφορά τις δεσμεύσεις όλων των κρατών-μελών του ΠΟΕ.

Η Συμφωνία TRIPS(Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights-Συμφωνία για τα πνευματικά δικαιώματα που σχετίζονται με το εμπόριο) αποτελεί τμήμα της τελικής πράξης του Γύρου της Ουρουγουάης. Το πεδίο εφαρμογής της είναι ευρύ και καλύπτει το σύνολο της διανοητικής ιδιοκτησίας, δηλαδή τόσο την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, όσο και τα τη βιομηχανική ιδιοκτησία. Ειδικά όσον αφορά στην τελευταία, περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τα σήματα, τις ενδείξεις γεωγραφικής προέλευσης, τα βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τις τοπογραφίες ημιαγωγών προϊόντων,[28] και τα εμπορικά και βιομηχανικά απόρρητα.

[28]Ως ημιαγωγός θεωρείται οποιαδήποτε από τις διάφορες στερεές κρυστάλλινες ουσίες, όπως το γερμάνιο ή το πυρίτιο, που έχει ηλεκτρική αγωγιμότητα μεγαλύτερη από τους μονωτές αλλά μικρότερη από τους καλούς αγωγούς, και χρησιμοποιείται κυρίως ως υλικό βάσεων για τα τσιπ υπολογιστών και άλλες ηλεκτρονικές συσκευές.

Ως προϊόν ημιαγωγών νοείται η τελική ή ενδιάμεση μορφή κάθε προϊόντος το οποίο: - αποτελείται από στρώμα υλικού που περιλαμβάνει ένα στρώμα ημιαγωγού υλικού, - έχει ένα ή περισσότερα στρώματα αποτελούμενα από αγωγό, μονωτικό ή ημιαγωγό υλικό, και διευθετημένα σύμφωνα με προκαθορισμένη τρισδιάστατη διάταξη, και - προορισμό έχει να εκτελεί ηλεκτρονικές λειτουργίες είτε αποκλειστικά είτε μαζί με άλλες λειτουργίες.

Ως τοπογραφία ενός προϊόντος ημιαγωγών νοείται μια σειρά συναφών εικόνων, όποιος και αν είναι ο τρόπος με τον οποίο είναι καθορισμένες ή κωδικοποιημένες, που αναπαριστούν την τρισδιάστατη διάταξη των στρωμάτων από τα οποία αποτελείται ένα προϊόν ημιαγωγών, στην οποία κάθε εικόνα περιλαμβάνει τη διάταξη ή τμήμα της διάταξης μιας επιφάνειας του προϊόντος ημιαγωγών σε οποιοδήποτε στάδιο παραγωγής του.

3.2.6 Μέτρα για τις ξένες επενδύσεις (TRIMS)

Η συνεχιζόμενη και διαρκώς εντεινόμενη απορρύθμιση και φιλελευθεροποίηση των διεθνών καθεστώτων που διέπουν τις ξένες επενδύσεις έχει δημιουργήσει ένα ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον για τις διεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν τους βασικούς φορείς πραγματοποίησης ξένων επενδύσεων.

Η Συμφωνία για τα επενδυτικά μέτρα στον τομέα του εμπορίου που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης αποτελεί την πρώτη παγκόσμιας εμβέλειας ρύθμιση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Ο όρος επενδυτικά μέτρα στον τομέα του εμπορίου ή επενδυτικά μέτρα που σχετίζονται με το εμπόριο, αποτελεί την ελληνική απόδοση του όρου trade-related investment measures/TRIMS που αποκρυσταλλώθηκε στο κείμενο της Συμφωνίας. Καθώς το διεθνές εμπόριο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις ξένες επενδύσεις ,το ζήτημα των TRIMS προέκυψε από την μεταχείριση που επεφύλασσαν στους ξένους επενδυτές οι χώρες υποδοχής τους. Ειδικότερα, οι αρχές του κράτους υποδοχής ελέγχουν κατά πόσον η ξένη επένδυση συμμορφώνεται με την εθνική νομοθεσία. Ο βαθμός δυσκολίας αδειοδότησης προφανώς ποικίλλει ανάλογα με το κράτος και την οικονομική πολιτική που αυτό υιοθετεί. Η στρατηγική των χωρών υποδοχής ήταν να επιδιώκεται η μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων και η ελαχιστοποίηση των μειονεκτημάτων για την εγχώρια οικονομία από την εισδοχή των ξένων επενδύσεων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι χώρες υποδοχής επέβαλλαν στις εισερχόμενες επιχειρήσεις ορισμένες υποχρεώσεις συμπεριφοράς ή αποτελέσματος(performance requirements). Για να γίνει περισσότερο κατανοητό το παραπάνω, αρκεί να παρατεθούν κάποιες από τις υποχρεώσεις συμπεριφοράς που επέβαλλαν οι χώρες υποδοχής στις εισερχόμενες επιχειρήσεις: απαιτούσαν η αξία των εισαγωγών τους για πρώτες ύλες ή ημικατεργασμένα προϊόντα να είναι μικρότερη από την αξία των εξαγωγών της επιχείρησης ή ακόμα ότι πρέπει να εξάγεται το σύνολο της παραγωγής, ή ποσοστό αυτών που παράγει η επιχείρηση να έχουν παραχθεί εγχώρια.

Καθώς οι διεθνείς επιχειρήσεις άρχισαν να διαμαρτύρονται έντονα για τις υποχρεώσεις συμπεριφοράς των χωρών υποδοχής, οι χώρες καταγωγής επεδίωξαν τη ρύθμιση του θέματος σε υπερεθνικό επίπεδο. Η Συμφωνία TRIMS μετά το συμβιβασμό που προέκυψε μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών(οι μεν πρώτες ήθελαν την πλήρη κατάργηση των επενδυτικών μέτρων, οι δεύτερες τη διατήρηση τους). Η Συμφωνία στη τελική της μορφή απαγορεύει τα επενδυτικά μέτρα τα οποία παρέχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση στα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα έναντι των εισαγόμενων. Προκύπτει έτσι η απαγόρευση της υποχρέωσης των ξένων επιχειρήσεων να κάνουν χρήση επιτόπιων εισροών και η υποχρέωση συμψηφισμού του εμπορίου που ορίζει ότι οι εισαγωγές πρέπει να είναι ισότιμες προς ορισμένο ποσοστό εξαγωγών έτσι ώστε να μην παραβιάζεται η αρχή της εθνικής μεταχείρισης.
Η Ρωσική Ομοσπονδία οφείλει να δεσμευθεί ότι θα καταργήσει τα παραπάνω επενδυτικά μέτρα μέχρι και την 1^{η} Ιουλίου 2018 και έκτοτε δεν θα εφαρμόσει κανένα τέτοιο επενδυτικό μέτρο. Η εγχώρια αυτοκινητοβιομηχανία ήταν ο κλάδος που επηρεάστηκε περισσότερο από τις ρυθμίσεις της Συμφωνίας TRIMS. Στις 15 Απριλίου 2005 η ρωσική κυβέρνηση ξεκίνησε να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα εγχώριας αυτοκινητοβιομηχανίας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στη Ρωσία με δυνατότητα παραγωγής πάνω από 25,000 αυτοκίνητα ετησίως(χρησιμοποιώντας κατά 30% εγχώριες πρώτες ύλες και πραγματοποιώντας

εργασίες όπως βάψιμο, συναρμολόγηση μέσα στο ρωσικό έδαφος) θα μπορούν να πριμοδοτούνται με χαμηλότερους δασμούς στα ενδιάμεσα αγαθά που προμηθεύονται για την κατασκευή των αυτοκινήτων. Το Φεβρουάριο του 2011 και στο πλαίσιο της Συμφωνίας με τον ΠΟΕ οι απαιτήσεις αυξήθηκαν στα 350,000 αυτοκίνητα και στο 60% για τις εγχώριες πρώτες ύλες. Οι ΗΠΑ ζήτησαν την ολοκληρωτική εξάλειψη του προγράμματος μέχρι και το 2018 καθώς ισχυρίστηκαν ότι το πρόγραμμα παραβιάζει τη Συμφωνία TRIMS , ρήτρα η οποία εν τέλει πέρασε όπως είδαμε και πιο πάνω. Με τη σειρά της η Ε.Ε που αποτελεί σημαντικό προμηθευτή της Ρωσίας σε εξαρτήματα αυτοκινήτων διαπραγματεύτηκε περισσότερο προκειμένου να διασφαλίσει ότι το πρόγραμμα δεν θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Γι αυτό το λόγο η ΕΕ ζήτησε δεσμεύσεις από τη Ρωσία για να καταβάλει αποζημιώσεις για τις ευρωπαϊκές εταιρίες που θα πληγούν από το πρόγραμμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 Πιθανές επιπτώσεις για τη ρωσική οικονομία

Βραχυπρόθεσμα , η είσοδος της Ρωσίας στον ΠΟΕ είναι μάλλον απίθανο να επιφέρει ουσιώδεις αλλαγές στις οικονομικές δομές της χώρας ή τους οικονομικούς δείκτες. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων συμφώνησε επάνω σε μία πληθώρα δασμολογικών υποχρεώσεων και άλλων μεταρρυθμίσεων κάποιες από τις οποίες βρίσκονταν ήδη σε ισχύ. Εξάλλου μπορεί η ένταξη μίας χώρας να λειτουργεί υπό το καθεστώς της οικονομικής αιρεσιμότητας(conditionality) και να πρέπει να πραγματοποιηθούν κάποιες μεταρρυθμίσεις αλλά αυτές δεν είναι τόσο ριζικές ώστε να αλλάξει άρδην ολόκληρη η οικονομική πορεία μιας χώρας σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Τα οφέλη ή οι ενδεχόμενες ζημίες που θα προκύψουν από την είσοδο της χώρας σε αυτό τον οικονομικό οργανισμό θα γίνουν αισθητές σε ένα μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Πολλές ex ante μελέτες, κυρίως της Παγκόσμιας Τράπεζας, έχουν ασχοληθεί με την ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων της εισόδου της Ρωσίας στον ΠΟΕ και πιο συγκεκριμένα στη μεγέθυνση , τα εισοδήματα και τη συνολική ευημερία στη χώρα. Τα συνολικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι ότι μεσοπρόθεσμα τα κέρδη προς όφελος της οικονομικής ευημερίας θα προσεγγίσουν το 7,3% της κατανάλωσης (δηλαδή το ρωσικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 3,3% ή 53 δις δολάρια ετησίως σύμφωνα με το ΑΕΠ του 2008)[29] . Μακροπρόθεσμα, τώρα, τα κέρδη ενδέχεται να φτάσουν στο 24% της κατανάλωσης δηλαδή τα κέρδη για το ΑΕΠ θα αυξηθούν κατά 11%(177 δις δολάρια). Οι εκτιμήσεις αυτές ισχύουν υπό την προϋπόθεση ότι θα έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές αλλαγές στους παράγοντες που επηρεάζουν το επενδυτικό περιβάλλον της χώρας. Τα κέρδη που οι Rutherford και Tarr (2008) υπολογίζουν ότι θα αποκομίσει η ρωσική οικονομία θα προέλθουν από τρεις κύριες πηγές:

i. Από τις εισαγωγές που σχετίζονται κυρίως με τον μεγαλύτερο ανταγωνισμό και την πιο αποτελεσματική κατανομή των πόρων ως αποτέλεσμα του δασμολογικού αφοπλισμού
ii. Από τις εξαγωγές τα κέρδη των οποίων προκύπτουν από τη βελτιωμένη πρόσβαση που θα έχουν οι Ρώσοι παραγωγοί σε νέες αγορές αλλά και από την ευνοϊκή μεταχείριση που επιφυλάσσεται για τους Ρώσους εξαγωγείς για τις υποθέσεις αντιντάμπινγκ.
iii. Από την απελευθέρωση των ΞΑΕ στο τομέα των υπηρεσιών που υπολογίζεται ότι θα είναι υπεύθυνη για το 88% των ωφελειών που προκύπτουν από την ένταξη της Ρωσίας στον ΠΟΕ και όχι τόσο από την αύξηση των εισαγωγών ή των εξαγωγών.

4.1.1 Αποτελέσματα στις εισαγωγές και στον εγχώριο ανταγωνισμό

Η ένταξη της χώρας θα επηρεάσει τις εισαγωγές εγχωρίως με δύο τρόπους: α) μέσα από τη μείωση των εισαγωγικών δασμών και β) μέσα από την εισαγωγή μεγαλύτερου ανταγωνισμού που θα ασκηθεί στη ρωσική αγορά προϊόντων εξαιτίας της

[29]Μάλιστα αυτά τα αποτελέσματα φαίνεται να συμβαδίζουν και με τα συμπεράσματα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Οι Sachs και Warner (1995) εκτιμούν ότι οι ανοικτές οικονομίες μεγεθύνονται κατά μέσο όρο 2,45% γρηγορότερα από τις κλειστές οικονομίες , ιδιαίτερα αυτές οι αποκλίσεις εντείνονται όταν μιλάμε για αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες οικονομίες.

μεγαλύτερης πρόσβασης που θα έχουν οι ξένοι παραγωγοί στη ρωσική αγορά. Για το λόγο ότι οι εισαγωγικοί δασμοί σε πολλά είδη θα μειωθούν, τα εισαγόμενα προϊόντα θα γίνουν φθηνότερα. Οι χαμηλότερες τιμές και ο υψηλός ανταγωνισμός θα ωφελήσουν τους Ρώσους καταναλωτές. Οι Yudaeva et al. (2002) που εκτίμησαν τις επιπτώσεις των χαμηλότερων δασμών στο μέσο Ρώσο καταναλωτή διαπίστωσαν ότι προσεγγίζει μια μείωση στις τιμές της τάξης του 16% για τα κύρια καταναλωτικά αγαθά. Αν και η έρευνα διενεργήθη το 2002 και οι πιο πρόσφατες δείχνουν να συμφωνούν με αυτά τα πορίσματα καθώς υπολογίζεται ότι τα συνολικά κέρδη που θα προέλθουν από την είσοδο της χώρας στον ΠΟΕ οφείλονται κατά 18% στη μείωση των δασμών. Εκτός από τους καταναλωτές αυτοί που θα ωφεληθούν ιδιαίτερα εξαιτίας του αυξανόμενου ανταγωνισμού είναι οι Ρώσοι παραγωγοί. Ο ανταγωνισμός στην αγορά προϊόντος αποτελεί σημαντικό παράγοντα μεγέθυνσης κυρίως μέσα από τη διαδικασία της έρευνας και της καινοτομίας. Είναι αυτό που όρισε ως δημιουργική καταστροφή (creative destruction) ο Joseph Schumpeter για να αποδώσει την δυνατότητα των πιο ανταγωνιστικών να επικρατούν και να επιτυγχάνεται έτσι μία πιο αποτελεσματική κατανομή των πόρων με προφανείς βέβαια τις απώλειες για ορισμένους κλάδους ή παραγωγικούς συντελεστές.

Πιο συγκεκριμένα, οι Rutherford –Tarr (2008) προκειμένου να μελετήσουν ποιοι κλάδοι και παραγωγικοί συντελεστές πλήττονται ή ωφελούνται οργάνωσαν την έρευνα τους στη βάση ενός μοντέλου. Για να εξάγουν τα συμπεράσματα τους υποθέτουν: (α) απελευθέρωση των δασμολογικών και μη εμποδίων που έπλητταν τις πολυεθνικές επιχειρήσεις (β) μείωση 50% στους δασμούς των προϊόντων (γ) βελτίωση στην πρόσβαση που έχουν οι Ρώσοι εξαγωγείς στις αγορές των μελών του ΠΟΕ. Σε αυτή την ανάλυση χρησιμοποιούν για τη Ρωσία ένα μοντέλο επτά περιφερειών, γενικής ισορροπίας και μεταβολής αυτής[30] προκειμένου να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις της εισόδου της χώρας στα νοικοκυριά και στο επίπεδο της φτώχιας. Έχουμε επιλέξει τις επτά αντιπροσωπευτικές περιοχές με βάση τα ομοσπονδιακά κρατίδια τα επονομαζόμενα «okrugs» τα οποία σύμφωνα με τον περιφερειακό τρόπο οργάνωσης είναι τα παρακάτω: Βορειοδυτική, Κεντρική, Νότια, Ανατολική Περιφέρεια, τα Ουράλια και η περιοχή του Βόλγα . Οι πληροφορίες και τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούν οι Rutherford και Tarr (2008) στην ανάλυσή τους προέρχονται από την έρευνα NOBUS[31] που διεξήχθη σε 44,529 νοικοκυριά.
Για να αντιληφθούμε καλύτερα τις διανεμητικές επιδράσεις χρειάζεται να εξετάσουμε τα κέρδη των παραγωγικών συντελεστών. Έχουμε υποθέσει ότι οι συντελεστές μας δεν μετακινούνται μεταξύ των περιφερειών της Ρωσικής Ομοσπονδίας αλλά μπορούν να μετακινηθούν εντός της ίδιας περιφέρειας. Οι πραγματικοί μισθοί του ειδικευμένου και ανειδίκευτου προσωπικού αυξάνονται και οι δύο κατά μέσο όρο κοντά στο 5,1% ενώ η μέση απόδοση του κεφαλαίου αυξάνεται γύρω στο 5,7%. Ωστόσο, τα κέρδη για τον παραγωγικό συντελεστή κεφάλαιο στην περίπτωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων αυξάνονται κατά 102,7%. Αναλογιζόμαστε, ότι τα κέρδη που προκύπτουν για το κεφάλαιο είναι συγκριτικά περισσότερα από αυτά που προκύπτουν για την εργασία ειδικά στην περίπτωση που υπάρχει και συμμετοχή ξένων κεφαλαίων. Έτσι λοιπόν αντιλαμβανόμαστε ότι οι περιφέρειες που έχουν μια αυξημένη δυναμική στην προσέλκυση ΞΑΕ θα

[30]Ετσι χαρακτηρίζουμε ένα υπόδειγμα στο οποίο εξετάζουμε πως μεταβάλλεται η θέση της γενικής ισορροπίας σε ένα οικονομικό μοντέλο εάν οι υποθέσεις μας αλλάξουν. Τέτοιες αλλαγές μπορεί να είναι ο πληθυσμός μιας χώρας ή η ροπή για κατανάλωση.(Mc Graw-Hill, Dictionary of Modern Economics)

[31] NOBUS Survey: NATIONAL SYRVEY OF HOUSEHOLD WELFARE and PROGRAM PARTICIPATION

αποκομίσουν περισσότερα κέρδη στο σύνολο τους από τις περιφέρειες που δεν διαθέτουν το αντίστοιχο επενδυτικό περιβάλλον. Μεσοπρόθεσμα, οι τρεις περιφέρειες που θα αποκομίσουν τα περισσότερα οφέλη ως ποσοστό αύξησης της κατανάλωσης είναι η Βορειοδυτική (11,2%), η Αγ. Πετρούπολη(10,6%) και η Ανατολική(9,7%). Εκτενέστερα, όμως για τις ΞΑΕ θα μιλήσουμε σε αυτοτελή ενότητα όπου θα εξηγήσουμε τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από την απελευθέρωση τους.

Σε μία παλαιότερη μελέτη των Rutherford –Tarr (2005,Russia's WTO Accession: What are the macroeconomic,sector,labor market and household effects) σε ένα δείγμα 49,000 νοικοκυριών υπολόγισαν τις επιπτώσεις από την είσοδο της Ρωσίας στον ΠΟΕ στην μεταβολή της κατανάλωσης. Για το φτωχότερο 10% των νοικοκυριών του δείγματος τα κέρδη ανέρχονται στο 7,8% της κατανάλωσης η οποία είναι μεγαλύτερη από το 7,3% που αντιστοιχεί στο μέσο νοικοκυριό και το 6,7% που αντιστοιχεί στα κέρδη του πλουσιότερου 10% . Ο λόγος που εξηγεί αυτές τις διαφορές σχετίζεται με το ότι εμπειρικά και από τις μετρήσεις που έχουν γίνει σε άλλες περιπτώσεις χωρών, οι αποδόσεις του κεφαλαίου φαίνεται να αυξάνονται λιγότερο από τις αποδόσεις της εργασίας (ειδικότερα της ανειδίκευτης). Και αυτό σαν συμπέρασμα είναι απόλυτα λογικό αν αναλογιστούμε ότι στα φτωχότερα νοικοκυριά έχουν αναλογικά περισσότερο ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό απ ότι κεφαλαιούχους. Επιπλέον παρατηρούμε από τα συμπεράσματα των Rutherford και Tarr(2005), ότι ενώ φαίνεται να κερδίζουν και τα αγροτικά νοικοκυριά από την απελευθέρωση του εμπορίου συγκριτικά αποκομίζουν λιγότερα οφέλη από τα αστικά ως ποσοστό επί της κατανάλωσης. Στον πίνακα που ακολουθεί έχουμε συγκεντρώσει τα νοικοκυριά του δείγματος (αστικά και αγροτικά) και τα έχουμε κατατάξει σε κατηγορίες ξεκινώντας από το φτωχότερο 10% (1^{ο} Δεκατημόριο) και καταλήγοντας στο πλουσιότερο 10% (10^{ο} Δεκατημόριο) καταγράφουμε την μεταβολή που θα έχει ως ποσοστό της κατανάλωσης η είσοδος της Ρωσίας στον ΠΟΕ.

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ (από το φτωχότερο 1 στο πλουσιότερο 10)		ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ
1ο Δεκατημόριο (0-10%)	Αγροτικό	+7
	Αστικό	+8,3
	Μέσος Όρος	+7,65
2ο Δεκατημόριο (11-20%)	Αγροτικό	+6,7
	Αστικό	+8,2
	Μέσος Όρος	+7,2
3ο Δεκατημόριο (21-30%)	Αγροτικό	+6,6
	Αστικό	+8,3

	Μέσος Όρος	+7,45
4ο Δεκατημόριο (31-40%)	Αγροτικό	+6,6
	Αστικό	+8,2
	Μέσος Όρος	+7,4
5ο Δεκατημόριο (41-50%)	Αγροτικό	+6,4
	Αστικό	+8,1
	Μέσος Όρος	+7,25
6ο Δεκατημόριο (51-60%)	Αγροτικό	+6,2
	Αστικό	+8
	Μέσος Όρος	+7,1
7ο Δεκατημόριο (61-70%)	Αγροτικό	+6,2
	Αστικό	+7,8
	Μέσος Όρος	+7
8ο Δεκατημόριο (71-80%)	Αγροτικό	+6
	Αστικό	+7,8
	Μέσος Όρος	+6,9
9ο Δεκατημόριο (81-90%)	Αγροτικό	+6,1
	Αστικό	+7,3
	Μέσος Όρος	+6,7
10ο Δεκατημόριο (91-100%)	Αγροτικό	+5,6
	Αστικό	+6,8
	Μέσος Όρος	+6,2

Έχει σημασία ωστόσο να επισημάνουμε ότι όλα τα παραπάνω συμπεράσματα των ερευνητών αφορούν τη μεσομακροπρόθεσμη περίοδο χωρίς να προσμετρούν τις ζημίες που θα προκύψουν αμέσως μετά την προσαρμογή της χώρας στα νέα δεδομένα . Κατά τη διάρκεια της μετάβασης, θα υπάρξει ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό που θα πάψει να απασχολείται(εξαιτίας του υψηλού ανταγωνισμού και της εισόδου νέων επιχειρήσεων που θα οδηγήσουν στην συγχώνευση, εξαγορά ή και κλείσιμο ορισμένων εταιριών) και θα χρειαστεί να αναζητήσει νέα απασχόληση. Έτσι παρά την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου που θα προκύψει ως συνέπεια της απελευθέρωσης του εμπορίου για τα περισσότερα νοικοκυριά, θα πρέπει να εξασφαλισθεί ότι και τα φτωχότερα μέλη της ρωσικής κοινωνίας θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα καινούρια δεδομένα. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε μέσω μεταβιβαστικών πληρωμών είτε μέσω της επιμόρφωσης και επανακατάρτισης του εργατικού δυναμικού ώστε να απορροφηθεί σε νέους κλάδους.

Αναφορικά, τώρα, με τους παραγωγικούς τομείς υποθέτουμε ότι εντός της περιφέρειας μπορούν να μετακινηθούν οι παραγωγικοί συντελεστές χωρίς όμως να επηρεάζεται η συνολική απασχόληση κανενός από αυτούς. Οι Rutherford –Tarr εκτιμούν ότι οι τομείς που είναι πιθανό να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους είναι αυτοί που είτε α) εξάγουν ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής τους β) αποκτούν μία εξωγενή αύξηση στις τιμές των εξαγωγών ως αποτέλεσμα της ένταξης στον ΠΟΕ γ) δεν υπόκεινται σε μέτρα προστατευτισμού σε σχέση με άλλους τομείς της οικονομίας δ) έχουν σημειώσει σημαντική μείωση του κόστους των πρώτων υλών και των ενδιάμεσων προϊόντων παραγωγής.

Οι παραγωγικοί τομείς που οι Rutherford–Tarr εκτιμούν ότι θα αυξήσουν την παραγωγή τους είναι τα σιδηρομεταλλεύματα(27%), η χημική βιομηχανία(18%) και τα μεταλλεύματα πλην του σιδήρου(12%). Αυτοί οι τομείς αναπτύσσονται σημαντικά στις περιοχές των Ουραλίων, της Σιβηρίας, του Βόλγα καθώς και στην Κεντρική περιφέρεια. Αυτοί οι τομείς θα κερδίσουν οφέλη λόγω μίας εξωγενούς αύξησης στη τιμή των εξαγωγών με την είσοδο στον ΠΟΕ. Επίσης θα εξάγουν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής τους, πάνω από 30% της αξίας τους σε εθνική βάση. Αντιλαμβανόμαστε εύκολα ότι η εντατικοποίηση των εξαγωγών είναι κεφαλαιώδους σημασίας διότι η μείωση των δασμών θα καταστήσει τα ρωσικά προϊόντα περισσότερο ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές έτσι οι παραγωγικοί τομείς με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό θα κερδίσουν μια αύξηση επί της πραγματικής αξίας των εξαγωγών. Η βελτίωση ωστόσο του ισοζυγίου πληρωμών δεν είναι ξεκάθαρη καθώς όφελος δεν θα έχουν μόνο οι Ρώσοι εξαγωγείς από το δασμολογικό αφοπλισμό αλλά και όσοι θα εξάγουν στη Ρωσία, πράγμα που σημαίνει ότι θα μειωθούν αντίστοιχα και οι τιμές των εισαγόμενων προϊόντων στη χώρα.

Είναι εύλογο, λοιπόν, πως μέσα από μία τέτοια διαδικασία πολλοί κλάδοι θα σημειώσουν σημαντική κάμψη. Οι τομείς που θα αντιμετωπίσουν τα σοβαρότερα προβλήματα είναι αυτοί που πριν από την απελευθέρωση του εμπορίου και την κατάργηση των όποιων εμποδίων τύγχαναν προστατευτικής μεταχείρισης από το κράτος και είχαν μικρό συνολικό όγκο εξαγωγών. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα τρόφιμα(4% μείωση), και τα κατασκευαστικά υλικά(8% μείωση). Στην έρευνα τους οι Rutherford –Tarr εκτιμούν ότι σε αυτούς τους κλάδους θα υπάρχει κάμψη σε όλες τις περιφέρειες της ρωσικής επικράτειας. Η ένδυση και υπόδηση επίσης θα είναι από τους παραγωγικούς τομείς που θα πληγούν αλλά όχι τόσο όσο οι δύο παραπάνω κλάδοι. Τέλος, για τον τομέα των υπηρεσιών θα μιλήσουμε εκτενέστερα στη συνέχεια όταν αναφερθούμε στον κομβικό ρόλο που θα παίξει η απελευθέρωση των ΞΑΕ στους διάφορους κλάδους των υπηρεσιών.

Από όλα τα παραπάνω τελικά καταλήγουμε πως τα κέρδη για το σύνολο της οικονομίας από την μείωση των δασμών δημιουργούνται για δύο λόγους (α) η μείωση των δασμών στη Ρωσία θα οδηγήσει σε πιο αποτελεσματική κατανομή των πόρων εφόσον θα ωθήσει ουσιαστικά τους παραγωγικούς συντελεστές να μετακινηθούν προς κλάδους όπου οι διεθνείς τιμές είναι υψηλότερες. Αυτή είναι η θεμελιώδης επίδραση της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου. (β) η μείωση των δασμών θα αυξήσει την κερδοφορία των ξένων εξαγωγέων έτσι περισσότερες ξένες εταιρίες θα εισέλθουν στη ρωσική αγορά(μέχρι να μηδενιστούν τα κέρδη για όλες τις επιχειρήσεις zero profit assumption). Η αύξηση του όγκου ξένων προϊόντων που θα εισέλθουν στο ρωσικό έδαφος και θα χρησιμοποιηθούν είτε ως πρώτες ύλες είτε ως

ενδιάμεσα αγαθά θα αυξήσουν εν τέλει την παραγωγικότητα της χώρας σε αυτούς τους τομείς.

4.1.2. Αποτελέσματα στις ρωσικές εξαγωγές

Οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για τον αντίκτυπο της ένταξης της Ρωσίας στις εξαγωγές της χώρας δείχνουν ότι στο σύνολο των κερδών μόνο κατά 10% επηρεάζει αυτός ο παράγοντας (σε αντίθεση δηλαδή με τις ΞΑΕ). Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η Ρωσία στο σύνολο της δεν είναι ανταγωνιστική στις εξαγωγές των υπηρεσιών και των βιομηχανικών προϊόντων. Μία σειρά ερευνών αποκαλύπτουν ότι η Ρωσία έχει Revealed Comparative Advantage [32],μόνο σε μερικές βιομηχανικές δραστηριότητες (Cooper, 2006; Connolly, 2008, 2012b). Εκτός από τους υδρογονάνθρακες και κάποιες άλλες πρώτες ύλες όπως μέταλλα και ξυλεία η Ρωσία διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα μόνο σε λίγα προϊόντα υψηλής ή μεσαίας τεχνολογίας , όπως ο στρατιωτικός εξοπλισμός ,οι πυρηνικοί αντιδραστήρες και άλλου είδους μηχανολογικό εξοπλισμό. Αυτά βέβαια ήταν παραδοσιακά σοβιετικού τύπου βιομηχανικά προϊόντα τα οποία εξάγονταν και εξακολουθούν να εξάγονται κυρίως στις χώρες που βρίσκονταν υπό τη σοβιετική επιρροή. Η μόνη βιομηχανική δραστηριότητα στην οποία φαίνεται η Ρωσία να έχει αποκτήσει συγκριτικό πλεονέκτημα στη μετα-σοβιετική εποχή είναι η κατασκευή μικροσκοπίων. Μάλιστα η εταιρία NT-MTD που εξειδικεύεται σε μικροσκόπια υψηλής ευκρίνειας, κατατάσσεται δεύτερη παγκοσμίως σε όγκο πωλήσεων (Connolly, 2011b). Συγκριτικά με άλλες χώρες μεσαίου εισοδήματος όπως η Βραζιλία, η Τουρκία, η Κίνα και η Ινδία οι επιδόσεις της στο τομέα των προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας δεν κρίνεται ικανοποιητική.
Επιπροσθέτως ,οι Ρώσοι εξαγωγείς δεν θα αποκομίσουν ιδιαίτερα οφέλη από το άνοιγμα των αγορών καθώς η Ρωσία έχει ήδη διαπραγματευθεί το καθεστώς που απορρέει από την ρήτρα του «μάλλον ευνοουμένου κράτους» με τους βασικούς εμπορικούς της εταίρους πριν την επίσημη ένταξη της στον ΠΟΕ μέσω διμερών συμφωνιών. Επίσης ενώ οι Ρώσοι εξαγωγείς θα ωφεληθούν από τις διαδικασίες που προβλέπει ο ΠΟΕ για επιβολή δασμών αντιντάμπινγκ , σε περίπτωση που μετά από έρευνα φανεί ότι υπήρξε ντάμπινγκ,[33] φαίνεται ότι αυτές οι διαδικασίες δεν επηρεάζουν ιδιαίτερα την πρόσβαση σε νέες αγορές. Παρ όλα αυτά κάποιοι τομείς

[32]Το Balassa Revealed Comparative Advantage (RCA) index είναι ένας δείκτης που βασίζεται στην ιδέα του ρικαρδιανού συγκριτικού πλεονεκτήματος. Για να συλλάβουμε το βαθμό εξειδίκευσης μιας χώρας που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή συγκεκριμένων προϊόντων εξετάζουμε την πραγματική ροή των εξαγωγών στον συγκεκριμένο παραγωγικό κλάδο. Ειδικότερα, η φόρμουλα είναι(χ_{ij}/X_i)/(χ_{aj}/X_a) όπου χ_{ij} είναι οι εξαγωγές ενός προϊόντος j από μια χώρα i, X_i οι συνολικές εξαγωγές από μια χώρα i , χ_{aj} οι συνολικές εξαγωγές του προϊόντος j από μια περιοχή αναφοράς(π.χ ο υπόλοιπος κόσμος), X_a οι συνολικές εξαγωγές από την περιοχή αναφοράς. Τιμές πάνω από ένα αποκαλύπτουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αυτού του προϊόντος.

[33]Σύμφωνα με τον βασικό ορισμό (άρθρο 2 της Συμφωνίας) ως ντάμπινγκ νοείται η πώληση ενός προϊόντος σε μια εξαγωγική αγορά σε τιμή χαμηλότερη από την κανονική αξία του (ήτοι από τις τιμές πωλήσεως που ισχύουν στην εγχώρια αγορά του εξαγωγέα ή από το κόστος παραγωγής του με την προσθήκη εύλογου περιθωρίου κέρδους).

όπως τα σιδηρούχα μεταλλεύματα και τα προϊόντα χημικής βιομηχανίας ενδέχεται να επεκτείνουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό σε νέες αγορές.
Συνολικά, αυτό που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι η δυνατότητα να ωφεληθεί η Ρωσία από τη βελτιωμένη πρόσβαση σε νέες αγορές καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις μεταρρυθμίσεις που θα συμβούν στη χώρα. Αυτό όμως συνεπάγεται σημαντική αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων, αύξηση κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και πολλές άλλες θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Μόνο με αυτό τον τρόπο η χώρα θα καταφέρει να γίνει ένας ανταγωνιστικός εξαγωγέας σε προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας στο μέλλον.

4.1.3. Αποτελέσματα για τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις αποτελούν μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις(σε αντίθεση με τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου οι οποίες στρέφονται σε ευκαιρίες αποκόμισης βραχυπρόθεσμων κερδών),οι οποίες δίνουν κίνητρα για ενεργό συμμετοχή των επενδυτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του ΟΟΣΑ ξένη άμεση επένδυση είναι η επένδυση κατά την οποία επενδυτής κάτοικος μιας χώρας αποκτά 10% ή μεγαλύτερο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου επιχείρησης σε άλλη χώρα. Ο επενδυτής αναφέρεται ως "άμεσος επενδυτής" και η επιχείρηση αναφέρεται ως "επιχείρηση άμεσης επένδυσης" ή "συνδεόμενη επιχείρηση" ή "συγγενική επιχείρηση". Η απόκτηση από κάτοικο μιας χώρας ποσοστού μικρότερου του 10% του μετοχικού κεφαλαίου επιχείρησης σε άλλη χώρα χαρακτηρίζεται ως επένδυση χαρτοφυλακίου και δεν αποτελεί ΞΑΕ.

Η σπουδαιότητα των ΞΑΕ προκύπτει από τα στοιχεία των εμπειρικών μελετών που αποκαλύπτουν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η συμβολή των πολυεθνικών επιχειρήσεων στο ρυθμό μεγέθυνσης είναι υψηλότερη από αυτή των εγχωρίων. Οι ΞΑΕ είτε μέσω των επιδράσεων τους στην παραγωγικότητα είτε μέσω των επιδράσεων τους στην εισαγωγή νέων κλάδων και προϊόντων φαίνεται να οδηγούν σε ταχύτερη ανάπτυξη. Εκτός από την μεγέθυνση οι ΞΑΕ είναι σε θέση να επηρεάζουν την εξαγωγική δραστηριότητα, τις αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών(εργασίας και κεφαλαίου) και την απασχόληση. Στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε με βάση το υπόδειγμα των Rutherford και Tarr (2008) να εξακριβώσουμε τα κέρδη και τις ζημίες από την απελευθέρωση των ΞΑΕ.

Η συντριπτική πλειοψηφία των κερδών που προκύπτουν για τη Ρωσία από την είσοδο της στον ΠΟΕ προέρχεται από την απελευθέρωση των ΞΑΕ στο τομέα των υπηρεσιών. Όπως αναφέραμε και πρωτύτερα, σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι οι Rutherford και Tarr (2008) εξέτασαν τις επιπτώσεις που θα έχει η απελευθέρωση των ΞΑΕ στα εισοδήματα των νοικοκυριών και συμπέραναν ότι ουσιαστικά όλα τα νοικοκυριά θα κερδίσουν ,θεωρώντας ωστόσο ότι το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και οι οικογένειες που κατοικούν σε αστικές περιοχές θα ωφεληθούν συγκριτικά περισσότερο από τον μέσο όρο, λόγω της αύξησης των ΞΑΕ στον τομέα των υπηρεσιών που χρειάζονται εξειδικευμένο προσωπικό. Τα πιο εύπορα νοικοκυριά ενδέχεται να κερδίσουν λιγότερα από το μέσο νοικοκυριό της Ρωσίας εξαιτίας του αυξανόμενου ανταγωνισμού από την είσοδο των ΞΑΕ, που έχει σαν αποτέλεσμα το κεφάλαιο να κερδίζει λιγότερα σε σχέση με τον παραγωγικό συντελεστή εργασία. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι Ρώσοι επιχειρηματίες που θα συμπράξουν με πολυεθνικές επιχειρήσεις θα ωφεληθούν ιδιαιτέρως.

Πιο αναλυτικά οι αλλαγές που αναμένεται να συμβούν στο τομέα των υπηρεσιών εξ αιτίας της απελευθέρωσης και της εισόδου ξένων κεφαλαίων στη χώρα είναι οι παρακάτω. Οι βασικές εκτιμήσεις του υποδείγματος είναι ότι η ειδικευμένη και ανειδίκευτη εργασία θα ενισχυθεί σε αρκετούς τομείς όπως οι τηλεπικοινωνίες και οι χερσαίες μεταφορές. Ως αποτέλεσμα της μείωσης των εμποδίων στις ΞΑΕ οι Rutherford και Tarr (2008) έχουν υπολογίσει ότι θα υπάρξει μια αύξηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στη Ρωσία και μια μείωση των επιχειρήσεων που διαθέτουν αμιγώς ρωσικά κεφάλαια. Για τις τηλεπικοινωνίες και τις χερσαίες μεταφορές(κυρίως φορτηγών και τρένων) η αύξηση για ζήτηση της εργασίας που προέρχεται από την αύξηση ζήτησης για τους τομείς των υπηρεσιών, υπερβαίνει τη μείωση της ζήτησης για εργασία από την υποκατάσταση των ρωσικών υπηρεσιών από τις πολυεθνικές. Έτσι, οι Rutherford –Tarr έχουν εκτιμήσει ότι η εργασία σε αυτούς τους τομείς των υπηρεσιών θα έχει σημαντικά οφέλη από την αύξηση των ΞΑΕ και από την παροχή υπηρεσιών που προέρχεται από πολυεθνικές επιχειρήσεις. Τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι τα ίδια για όλους τους τομείς των υπηρεσιών καθώς στη ναυτιλία και στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες θα έχουμε κάμψη της απασχόλησης. Σε αυτούς τους τομείς το γεγονός ότι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν με μικρότερη ένταση Ρώσους εργαζόμενους υπερισχύει του αποτελέσματος που προέρχεται από την μεγαλύτερη χρήση των υπηρεσιών και γι αυτό το λόγο έχει δυσμενή επίδραση στην εγχώρια απασχόληση.

Σε ό,τι αφορά τώρα το κεφάλαιο, ως αποτέλεσμα της άρσης των εμποδίων , οι ερευνητές εκτίμησαν ότι θα υπάρξει μια σημαντική αύξηση στις ΞΑΕ και μια αύξηση στις πολυεθνικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στη Ρωσία. Θα πρέπει ωστόσο να είμαστε προσεκτικοί στο πως θα ερμηνεύσουμε αυτή την εξέλιξη για τις ρωσικές επιχειρήσεις. Μία εκτιμώμενη μείωση των ρωσικών επιχειρήσεων δεν συνεπάγεται ότι το κεφάλαιο τους μετακινείται σε άλλους τομείς ή ότι εκλείπει τελείως. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό σημαίνει ότι οι ρωσικές εταιρίες επιχειρούν από κοινού με πολυεθνικές επιχειρήσεις στον ίδιο τομέα. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις επιζητούν επίσης τη σύμπραξη Ρώσων επιχειρηματιών όταν επιθυμούν να επενδύσουν στη Ρωσία. Πολλές ρωσικές εταιρίες που παρέχουν υπηρεσίες είναι πιθανό να το αξιολογήσουν ως μία επικερδή ευκαιρία και να επιχειρήσουν έτσι από κοινού με πολυεθνικές. Αυτές οι ρωσικές επιχειρήσεις θα αποτελέσουν μέρος του διαρκώς επεκτεινόμενου πολυεθνικού μεριδίου της αγοράς των υπηρεσιών. Οι ρωσικές εταιρίες που λειτουργούν από κοινού με Ρώσους επενδυτές θα διατηρήσουν ή και θα αυξήσουν την αξία των επενδύσεων τους. Οι κάτοχοι του ρωσικού κεφαλαίου στο τομέα των υπηρεσιών που δεν λειτουργούν από κοινού με ξένους μετόχους θα δουν πιθανώς την αξία της επένδυσης τους να φθίνει.

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι τα συμφέροντα των δύο παραγωγικών συντελεστών στον ίδιο κλάδο είναι τελείως διαφορετικά όσον αφορά την απελευθέρωση των ΞΑΕ. Σύμφωνα με την έρευνα εκτιμήθηκε ότι θα είναι προς όφελος του παραγωγικού συντελεστή εργασία η απελευθέρωση των ΞΑΕ ακόμα και εάν οι κάτοχοι κεφαλαίου δεν θα βγουν κερδισμένοι από αυτή την εξέλιξη καθώς πολλές επιχειρήσεις εγχώριων συμφερόντων δεν θα αντέξουν στον ανταγωνισμό.
Θέλοντας, τώρα, να εξακριβώσουμε σε ποιους παράγοντες οφείλονται τα αποτελέσματα που έχουμε παραθέσει με βάση το υπόδειγμα των Rutherford και Tarr θα ασχοληθούμε αρχικά με την επίδραση της απελευθέρωσης των ΞΑΕ στις υπηρεσίες. Επειδή λοιπόν, οι ερευνητές θέλουν να απομονώσουν την επίδραση αυτού του αποτελέσματος ,μειώνουν τα δασμολογικά εμπόδια(διοικητικά, τεχνικά ή άλλου

τύπου) αλλά δεν υποθέτουν καμία μείωση στους δασμούς και κανενός είδους βελτίωση στην πρόσβαση των Ρώσων εξαγωγών σε άλλες αγορές. Οι δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Ρωσία και επιβάλλουν μεταξύ άλλων τη μείωση των εμποδίων στους ξένους παρόχους υπηρεσιών θα επιτρέψει στις πολυεθνικές να αποκτήσουν περισσότερα κέρδη μετά φόρων από τις επενδύσεις στη Ρωσία. Το γεγονός αυτό θα παροτρύνει τους κατόχους ξένου κεφαλαίου να αυξήσουν τις επενδύσεις τους και αντίστοιχα θα προκαλέσει μία μείωση στον αριθμό των αμιγώς ρωσικών επιχειρήσεων στο τομέα των υπηρεσιών. Οι Ρώσοι χρήστες θα έχουν καλύτερη πρόσβαση σε τραπεζικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες καθώς και στις τηλεπικοινωνίες και τις μεταφορές. Έχοντας τους ίδιους συντελεστές βαρύτητας για όλα τα νοικοκυριά, τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων δείχνουν ότι τα κέρδη για τη Ρωσία από την είσοδο μεγαλύτερου αριθμού ΞΑΕ στις υπηρεσίες θα ανέλθουν στο 7,3% της αξίας της κατανάλωσης ή στο 4% της αξίας του ΑΕΠ. Συνεπώς, το 88% των συνολικών κερδών από την ένταξη της Ρωσίας στον ΠΟΕ προέρχεται από την άρση των εμποδίων στις ΞΑΕ εντός του ρωσικού εδάφους. Στον παρακάτω πίνακα έχουμε ποσοτικοποιήσει τις επιπτώσεις της απελευθέρωσης των ΞΑΕ ανά περιφέρεια της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Έχουμε, δηλαδή, την ποσοστιαία μεταβολή που προκύπτει από τις εκτιμήσεις των Rutherford- Tarr (2008), στο πλαίσιο των μελετών που διενεργεί η Παγκόσμια Τράπεζα.

	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ - ΔΥΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ	ΝΟΤΙΑ	ΒΟΛΓΑΣ	ΟΥΡΑ-ΛΙΑ	ΣΙΒΗ-ΡΙΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ								
ΟΡΟΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	2,0	2,5	1,8	1,4	2,2	1,4	1,3	2,3
ΕΞΑΦΩΓΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1,8	2,0	1,9	1,6	1,5	1,6	1,9	2,3
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	2,6	3,8	3,8	1,4	3,6	1,6	1,9	3,4
ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓ.ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ								
ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	4,1	5,2	3,7	3,8	5,3	2,4	3,6	5,5
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	2,7	4,1	2,3	2,5	4,0	1,4	2,3	4,0
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΚΕΡΔΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	1,9	2,3	1,8	1,8	2,2	1,7	1,9	2,3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	4,6	6,1	5,2	4,6	5,4	2,9	3,7	5,5
ΕΙΔΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	-21,6	-20,3	-22,6	-23,6	-20,7	-22,3	-19,9	-21,6
ΕΙΔΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ	88,5	60,3	64,5	102,9	128,1	153,7	138,1	103,7

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

4.2 Η Ρωσία ως διεθνής εμπορικός παράγοντας.

Είναι ευνόητο πως εκτός από τις πολύ σημαντικές επιδράσεις που θα υπάρξουν στο εσωτερικό της χώρας μετά την είσοδο της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, μία τέτοια εξέλιξη δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο στο σύνολο του το διεθνές εμπόριο αλλά και την ίδια τη θέση της Ρωσίας μέσα σε αυτό. Από εδώ και στο εξής θα μπορεί να ασκεί σημαντική επιρροή στις πολυμερείς διαπραγματεύσεις που θα λαμβάνουν χώρα για περαιτέρω απελευθέρωση των δασμών ή των εμποδίων που δεν επιτρέπουν την οικονομική ενοποίηση των αγορών παγκοσμίως.

4.2.1 Πιθανές συμμαχίες στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Τα αγροτικά θέματα αντιπροσωπεύουν το πιο σύνθετο είδος διαπραγματεύσεων που παραδοσιακά δημιουργεί τις μεγαλύτερες αντιπαραθέσεις μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Πράγματι, από το 2001 η αδυναμία συμφωνίας για τους δασμούς των γεωργικών προϊόντων μπλοκάρει την πρόοδο των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα. Οι αναπτυσσόμενες χώρες που συνήθως διαθέτουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων διεκδικούν την μείωση ή την κατάργηση των γεωργικών επιδοτήσεων. Σε όρους σύγκρισης η Ρωσία θα λέγαμε ότι δεν έχει διαθέσει ιδιαίτερα μεγάλα ποσά για γεωργικές επιδοτήσεις στους παραγωγούς άρα συμπεραίνουμε ότι είναι πιθανό να πιέσει για μείωση των επιδοτήσεων ειδικότερα στις ανεπτυγμένες χώρες. Θα περίμενε κανείς , λοιπόν, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων να συνταχθεί με το μέρος χώρων όπως ο Καναδάς, η Βραζιλία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία(Cairns Group) όπου σε αυτές τις χώρες δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου επιδοτήσεις για τους παραγωγούς. Παρ' όλα αυτά οφείλουμε να επισημάνουμε ότι σε κάποιους τομείς όπως είναι η ζωική

παραγωγή και τα γαλακτοκομικά προϊόντα η χώρα δεν είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική συνεπώς δεν είμαστε απόλυτα σίγουροι τι στάση θα κρατήσει. Είναι σημαντικό ,εδώ, να τονίσουμε πως με δεδομένο ότι η Ρωσία θεωρείται καθαρός εισαγωγέας τροφίμων σε περίπτωση που στο Γύρο της Ντόχα συμφωνηθεί να καταργηθούν οι γεωργικές επιδοτήσεις δεν θα βγει κερδισμένη από αυτή την εξέλιξη. Οι ex ante μελέτες που έχουν διενεργηθεί για το πώς θα επηρεαστεί η ρωσική οικονομία από την ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα είναι ότι θα οδηγήσει σε μία μείωση της κατανάλωσης της τάξης του 0,3% ενώ τα κέρδη για τα νοικοκυριά από το καθεστώς ελεύθερου εμπορίου που θα ισχύει από την μείωση των δασμών ανέρχεται στο 0,2%. Για να εξάγουν αυτά τα συμπεράσματα οι Rutherford και Tarr στη μελέτη τους "The Impact On Russia WTO Accession And The Doha Agenda" χρησιμοποίησαν ένα μοντέλο γενικής ισορροπίας, έχοντας δείγμα 55,000 νοικοκυριών στη Ρωσία. Αντιλαμβανόμαστε ,λοιπόν, ότι τα κέρδη από την μείωση των δασμών δεν αντισταθμίζουν τις απώλειες από την κατάργηση των επιδοτήσεων.

Συνεχίζοντας με την πολιτική που θα υιοθετήσει εντός του ΠΟΕ η Ρωσία, είναι επίσης πιθανό να ακολουθήσει την ομάδα κρατών που πρόσφατα προσχώρησαν "recently acceded members'' group (RAMs) και περιλαμβάνει κράτη πρώην σοσιαλιστικών χωρών όπως η Κίνα και η Ουκρανία. Οι RAMs σε γενικές γραμμές ακολουθούν τη τακτική λιγότερης απελευθέρωσης των δομών της αγοράς καθώς θεωρούν ότι κατά τη διάρκεια της ένταξης τους στον οργανισμό έχουν ήδη προβεί σε αρκετές μεταρρυθμίσεις.
Μία άλλη εναλλακτική στρατηγική που θα μπορούσε να ακολουθήσει η Ρωσία είναι αυτή της δημιουργίας μίας νέας ομάδας προκειμένου να επηρεάζει τους Γύρους διαπραγματεύσεων. Ένα ζήτημα στο οποίο θα μπορούσε να λάβει θέση και να παρέμβει δυναμικά θα ήταν η αποδυνάμωση του επονομαζόμενου Τρίτου Ενεργειακού Πακέτου που εφαρμόζει σαν εμπορική, αντιμονοπωλιακή πρακτική η ΕΕ. Το Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο έχει σαν στόχο του να θέσει σε εφαρμογή το διαχωρισμό της παραγωγής ενέργειας από τα δίκτυα διανομής κάτι στο οποίο εναντιώνεται έντονα Gazprom , η ρωσική εταιρία φυσικού αερίου. Οι επερχόμενες αλλαγές που θα προκύψουν από την εφαρμογή του Τρίτου Ενεργειακού Πακέτου θα έχουν σαν αποτέλεσμα την διάσπαση της Gazprom σε δύο οντότητες, η μία θα πουλά το φυσικό αέριο στους ευρωπαίους πελάτες και άλλη θα μεταφέρει το αέριο. [34] Ως μέλος του ΠΟΕ η Ρωσία θα μπορούσε να αναπτύξει επιχειρηματολογία πειστική προκειμένου να προσεταιριστεί και άλλες χώρες και να περιορίσει την εφαρμογή αυτού του πακέτου. Στο παρελθόν, πολλά κράτη-μέλη πέτυχαν να εμποδίσουν την εφαρμογή τέτοιων εμπορικών μέτρων με την αιτιολογία ότι παραβιάζονται βασικοί κανόνες λειτουργίας του οργανισμού π.χ για χειροτέρευση των επιχειρηματικών συνθηκών (άρθρο 34 της Συμφωνίας).

[34]Η φερόμενη μεταρρύθμιση στο εσωτερικό της Gazprom θα δημιουργήσει δύο θυγατρικές- την Gazprom Storage & Transport για τις υποδομές και την GMT Holding για την εμπορία. Βασική επιδίωξη της Μόσχας είναι οι αγωγοί Nord Stream και South Stream να περιληφθούν στο λεγόμενο Trans-European Energy Network, κάτι το οποίο θα τους απαλλάξει από το ρυθμιστικό πακέτο για την ενέργεια.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η προσχώρηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας στον ΠΟΕ σηματοδοτεί την έναρξη μιας περιόδου διεθνούς οικονομικής συνεργασίας που μπορεί να αποτελέσει αφορμή για την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και με άλλους οικονομικούς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ. Ειδικότερα αν σκεφτούμε πως ο ΟΟΣΑ δεν είναι ένας οργανισμός που παράγει σαφείς νομικές δεσμεύσεις για τα μέλη του (όπως κάνει δηλαδή ο ΠΟΕ) μπορούμε να πούμε ότι η ένταξη της Ρωσίας σε αυτό τον οργανισμό είναι ευκολότερη υπόθεση από αυτή που επιχείρησε με τον ΠΟΕ.

4.2.2 Πιθανές επιπτώσεις για την ενέργεια

Το ζήτημα που δημιούργησε και συνεχίζει να δημιουργεί τις μεγαλύτερες αντιπαραθέσεις μεταξύ της Ρωσίας και της ΕΕ είναι η διπλή τιμολόγηση που επιβάλει η πρώτη όταν εξάγει το φυσικό αέριο και όταν προμηθεύει με αυτό τις εγχώριες επιχειρήσεις. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την επίτευξη διμερούς συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και της Ρωσίας(2003-2004), ήταν επίμονο το αίτημα όλων των Ευρωπαίων για την επίτευξη μιας ενιαίας τιμής του φυσικού αερίου εγχωρίως και στο εξωτερικό. Με τη σειρά της, η ρώσικη αντιπροσωπεία εξέφρασε την έντονη αντίθεση της υποστηρίζοντας πως μία αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου θα οδηγούσε σε σημαντικές απώλειες των κερδών των ρωσικών επιχειρήσεων(ο ίδιος ο Πρόεδρος Πούτιν απείλησε ότι υπό αυτές τις συνθήκες η Ρωσία δεν θα γινόταν μέλος του ΠΟΕ).

Η αλήθεια είναι πως σύμφωνα με αναλύσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας(Tarr and Thomson, 2004) η Ρωσία έχει κάθε λόγο να μην θέλει την κατάργηση της διπλής τιμολόγησης. Η έρευνα τους δείχνει ότι οι αγωγοί που μεταφέρουν φυσικό αέριο επιτρέπουν ουσιαστικά στη Gazprom να διαχωρίζει την ρωσική από την ευρωπαϊκή αγορά . Επίσης η Ρωσία το 2008 είχε ένα μερίδιο αγοράς που προσέγγιζε το 28% των πωλήσεων φυσικού αερίου στην Ευρώπη(μαζί με τη Τουρκία). Την ίδια χρονιά, η Ευρώπη κατανάλωσε 547 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου εκ των οποίων τα 154 ήταν από τη Ρωσία. Από τα δύο παραπάνω στοιχεία μπορούμε να συνάγουμε ότι η Ρωσία έχει κάποιου είδους μονοπωλιακή δύναμη αγοράς εντός του ευρωπαϊκού εδάφους.[35] Μάλιστα, η ρωσική κυβέρνηση έχει παραχωρήσει το αποκλειστικό δικαίωμα για μεταφορά του φυσικού αερίου μέσω αγωγών μόνο στη Gazprom και σε αυτή την περίπτωση προκειμένου να εκμεταλλευτεί αυτή τη μονοπωλιακή δύναμη η εταιρία χρεώνει τιμή που βρίσκεται επάνω από το μακροπρόθεσμο οριακό κόστος. Διαφορετικά, αν χρέωνε τιμή ακριβώς ίση με το μακροπρόθεσμο οριακό κόστος υπολογίζεται ότι θα έχανε ετησίως κοντά στο 2% του ΑΕΠ της. Αν πάλι αυξήσει τις τιμές του φυσικού αερίου εγχωρίως θα προκαλέσει πολλά προβλήματα σε παραγωγικούς τομείς της χώρας, που με τη σειρά τους θα έχουν αντίκτυπο στην απασχόληση.

Ένα άλλο στοιχείο το οποίο παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τιμής είναι και η ποσότητα φυσικού αερίου που θα πωληθεί. Η Gazprom δεν μπορεί να πουλήσει στην Ευρώπη πολύ περισσότερες ποσότητες από αυτές που ήδη διαθέτει προς πώληση χωρίς να επηρεάσει τη τιμή. Για να πουλήσει πολύ παραπάνω η ρωσική

[35] Η μονοπωλιακή δύναμη της Gazprom εντός του ευρωπαϊκού εδάφους είναι από 0,37 έως 0,63(εξαρτάται από το έτος μέτρησης). Αυτός ο δείκτης μετράει το mark-up της επιχείρησης δηλαδή τη διαφορά μεταξύ του μέσου κόστους και τιμής.

εταιρία θα πρέπει να δεχτεί μία τιμή χαμηλότερη από αυτή που έχει διαμορφωθεί ως τώρα(γιατί η καμπύλη ζήτησης είναι φθίνουσα). Αυτό σημαίνει ότι η Ρωσία δεν «βλέπει» καμία παγκόσμια τιμή. Η εταιρία θα πρέπει να επιβάλει μία τιμή που να αντανακλά το tradeoff μεταξύ των επιπλέον κερδών από τη μεγαλύτερη ποσότητα και την ζημία από την μείωση της τιμής.

Με δεδομένο ότι οι Ευρωπαίοι χάνουν περισσότερα από όσα κερδίζουν οι Ρώσοι το ερώτημα που εγείρεται εύκολα είναι ποια τιμολογιακή πολιτική πρέπει να εφαρμοστεί ώστε και οι δύο να βρεθούν σε καλύτερη θέση στο μέλλον. Μία λύση συνεργασίας θα ήταν η Ρωσία να διαθέτει το φυσικό αέριο στο μακροπρόθεσμο οριακό κόστος συμπεριλαμβανομένου του κόστους μεταφοράς και επιπροσθέτως να λαμβάνει κάποια αντισταθμιστικά ανταλλάγματα οποιουδήποτε είδους. Ωστόσο, για να είναι επικερδής μία τέτοια συμφωνία και για τη Ρωσία τα αντισταθμιστικά οφέλη έχει υπολογιστεί ότι θα πρέπει να είναι όχι λιγότερα από $5 έως $7.5 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως.

Τελικά, στη διμερή συμφωνία που υπογράφηκε το 2004 μεταξύ ΕΕ και Ρωσίας η προσωρινή λύση που δόθηκε ήταν να παραμείνει το διαφοροποιημένο τιμολόγιο ως έχει με την υποχρέωση ωστόσο της δεύτερης να χρεώνει τιμή ίση με το μακροπρόθεσμο οριακό κόστος. Φυσικά, η ΕΕ δεν έχει μείνει άπραγη και προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να κάνει πράξη τη διαφοροποίηση των ενεργειακών προμηθευτών και γι αυτό το λόγο έχει ξεκινήσει την υλοποίηση ενός πολλά υποσχόμενου σχεδίου κατασκευής αγωγών φυσικού αερίου(NABUCCO, TRANS-CASPIAN) που δεν θα εξαρτώνται από τη Ρωσία αλλά θα έχει σαν ενεργειακή αφετηρία το Αζερμπαϊτζάν και θα διέρχεται από τη Τουρκία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία και θα καταλήγει μέχρι την Αυστρία.

4.2.3 Πιθανές επιπτώσεις για τις σχέσεις Ρωσίας – Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί το σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της Ρωσίας και τη μεγαλύτερη πηγή ξένων κεφαλαίων που εισέρχονται στη χώρα. Μεταξύ 2004 και 2007 το 57% των ΞΑΕ προέρχονταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, κατατάσσοντας την πρώτη στην προέλευση ξένων κεφαλαίων. Από την άλλη πλευρά, η Ρωσία για την Ε.Ε. αποτελεί τον σημαντικότερο ενεργειακό εταίρο με πολύ λίγα ωστόσο προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και κεφαλαιακές εισροές να προέρχονται από αυτή (μόλις 1,9% των ΞΑΕ προέρχονται από τη Ρωσία). Τα μεγάλα ποσοστά εισαγωγής προϊόντων υψηλής και μεσαίας τεχνολογίας φανερώνουν το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας που υπάρχει σε αυτό το τομέα. Αναλογικά το μεγαλύτερο μέρος προέρχεται από την Γερμανία, την Ουγγαρία και την Σλοβενία που εξειδικεύονται στην επεξεργασία προϊόντων που βρίσκονται στο τελευταίο στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας. Οι εμπορικές σχέσεις Ρωσίας-Ε.Ε επισφραγίστηκαν με το Σύμφωνο για τον Εκσυγχρονισμό της Ρωσίας που υπογράφηκε το 2010 και περιλαμβάνει ένα χαλαρό πλαίσιο συνεργασίας των δύο εταίρων στη βάση μεταρρυθμίσεων που αφορούν τη δημοκρατική διακυβέρνηση και το κράτος δικαίου. Οι τομείς που έχουν προτεραιότητα είναι οι επενδύσεις που αφορούν την καινοτομία, που ενισχύουν το διμερές εμπόριο και προωθούν τη

δραστηριότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αλλά και αυτών που συμβάλλουν σε μία βιώσιμη ανάπτυξη.[36]

Από τις μέχρι τώρα εξελίξεις, αναμένουμε οι εισαγωγές να μην επηρεαστούν ιδιαίτερα καθώς το μεγαλύτερο μέρος τους αφορά τους υδρογονάνθρακες, θέμα το οποίο έχει τεθεί εκτός των συμφωνιών του ΠΟΕ. Οι μειώσεις του όγκου εισαγωγών φυσικού αερίου από τη Ρωσία που αναμένουμε να παρατηρηθούν μέσα στην επόμενη δεκαετία θα οφείλονται κυρίως στην πολιτική διαφοροποίησης των ενεργειακών αποθεμάτων που εφαρμόζει η Ε.Ε. προκειμένου να θεωρείται και να είναι ενεργειακά αυτόνομη. Επίσης παρά τη μείωση των δασμών, η υστέρηση της χώρας στο βιομηχανικό τομέα και στις υπηρεσίες την καθιστά, σημαντικά λιγότερο ανταγωνιστική σε αυτούς τους κλάδους. Ο μόνος κλάδος ο οποίος ενδέχεται να αυξήσει τις εξαγωγές του στις ευρωπαϊκές αγορές είναι τα μέταλλα και κυρίως ο χάλυβας και ο σίδηρος.[37]

Για τους Ευρωπαίους εξαγωγείς φαίνεται ότι θα υπάρξουν σημαντικά οφέλη για αγαθά και υπηρεσίες εξαιτίας της μείωσης των δασμολογικών και μη δασμολογικών εμποδίων(τεχνικά, διοικητικά, φυτουγιεινομικά). Ωστόσο, αξίζει να αναφέρουμε ότι η ρωσική διοίκηση δεν έχει τα κατάλληλα εργαλεία τα οποία θα επιταχύνουν την εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις δεσμεύσεις της χώρας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των πνευματικών δικαιωμάτων που παραβιάζονται σε συστηματική βάση. Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιπτώσεις που εκδικάζονται υποθέσεις «πειρατικών» λογισμικών, μουσικής ή ταινιών η δικαιοσύνη κωλυσιεργεί να εκδώσει απόφαση και όταν τελικά αποφασίζει οι ποινές που επιδικάζονται δεν είναι ιδιαίτερα αυστηρές. Το ενθαρρυντικό στοιχείο στην προκειμένη περίπτωση ,βέβαια, είναι ότι αυτές οι υποθέσεις, εφόσον θίγονται συμφέροντα μελών του ΠΟΕ, θα μπορούν να αχθούν στα δικαιοδοτικά όργανα του οργανισμού από εδώ και στο εξής. Στους τομείς που φαίνεται ότι σίγουρα οι ευρωπαϊκές εξαγωγές θα ενισχυθούν σημαντικά είναι εκεί που υπάρχει αποδεδειγμένα συγκριτικό πλεονέκτημα δηλαδή στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τις τηλεπικοινωνίες, το μηχανολογικό εξοπλισμό και την επεξεργασία τροφίμων.

Τέλος, βασική προϋπόθεση για να υπάρξει μια βελτιωμένη πρόσβαση των ευρωπαίων, και όχι μόνο, εξαγωγέων στη ρωσική αγορά είναι να προχωρήσουν οι θεσμικού χαρακτήρα μεταρρυθμίσεις που θα καταστήσουν τη χώρα έναν αξιόπιστο εταίρο και συνομιλητή στο διεθνές εμπορικό περιβάλλον.

[36]http://eeas.europa.eu/delegations/russia/eu_russia/tech_financial_cooperation/partnership_modernisation_facility/index_en.htm.

[37]European Parliament, Policy Department, The Economic Significance of Russia's Accession to the WTO, 2012.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για πάνω από δύο δεκαετίες, η Ρωσία βιώνει μία ριζική αναδιάρθρωση των δομών και των λειτουργιών βάσει των οποίων οργανώνεται η οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Η μετάβαση από μία οικονομία κεντρικού σχεδιασμού σε μία οικονομία της αγοράς είναι μια διαδικασία εν εξελίξει καθώς ενώ έχουν επιτευχθεί πολλοί από τους επιδιωκόμενους στόχους εν τούτοις απομένουν πολλά για να γίνουν όπως δείχνουν τα στοιχεία οικονομικών οργανισμών όπως ο ΟΟΣΑ και η Παγκόσμια Τράπεζα. Δείκτες που αποκαλύπτουν τις επιδόσεις της χώρας για φαινόμενα όπως η καταπολέμηση της διαφθοράς δημόσιων λειτουργών, η δημοκρατική διακυβέρνηση, το κράτος δικαίου, η προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, απέχουν πολύ από το μέσο όρο των υπόλοιπων χωρών του ΟΟΣΑ. Για πολλούς η απάντηση σε όλα τα παραπάνω θεσμικά προβλήματα είναι τα υψηλότερα ποσοστά ιδιωτικών επενδύσεων που θα δώσουν νέα ώθηση στην παραγωγικότητα και στο ρυθμό μεγέθυνσης της ρωσικής οικονομίας. Προς αυτή την κατεύθυνση οι δεσμεύσεις που έχει κληθεί να υλοποιήσει στα πλαίσια των συμφωνιών του ΠΟΕ θα συμβάλλουν καθοριστικά .

Τονίσαμε, ότι παρά τις διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες στη βάση των οποίων δεσμεύθηκε η Ρωσία , τα οικονομικά αποτελέσματα αυτών των μεταρρυθμίσεων θα αργήσουν να φανούν. Μεσομακροπρόθεσμα, η είσοδος της Ρωσίας στον ΠΟΕ θα συμβάλλει στην αύξηση της ευημερίας κατά κύριο λόγο μέσα από την απελευθέρωση των ΞΑΕ. Για να συμβεί ωστόσο αυτό θα πρέπει να προχωρήσει σε ένα γενναίο πακέτο μεταρρυθμίσεων που θα ενισχύσουν τις δομές της οικονομίας της αγοράς και θα εξασφαλίσουν το ενδιαφέρον ξένων κεφαλαίων και πολυεθνικών επιχειρήσεων. Ωστόσο αυτό που φαίνεται να ισχύει τα τελευταία χρόνια είναι πως οι αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας εξαρτώνται και διαπλέκονται σε μεγάλο βαθμό με τα συμφέροντα των ρωσικής ελίτ των επονομαζόμενων ολιγαρχών. Για πολλούς αυτή η διαπλοκή της δημόσιας εξουσίας με τα συμφέροντα των Ρώσων ολιγαρχών είναι ένας από τους σοβαρότερους ανασχετικούς παράγοντες της απελευθέρωσης των λειτουργιών της οικονομίας. Οι δεσμεύσεις όμως της χώρας που συμφωνήθηκαν προκειμένου να αποκτήσει το καθεστώς πλήρους μέλους στον ΠΟΕ αποτελούν αισιόδοξο μήνυμα ότι κάτι αρχίζει να αλλάζει προς τη σωστή κατεύθυνση.

Τέλος, το σημαντικότερο γεγονός που διακυβεύεται από την ένταξη της Ρωσίας στον ΠΟΕ είναι η συμμετοχή της στις διεθνείς εμπορικές εξελίξεις. Ειδικότερα, μάλιστα, αυτών που προκύπτουν από τον Γύρο της Ντόχα και έχουν δημιουργήσει το δίπολο αναπτυσσόμενων, αναπτυγμένων χωρών εμποδίζοντας την ολοκλήρωση των συμφωνιών. Όπως εξηγήσαμε η στάση που επιφυλάσσει να κρατήσει η Ρωσία μέσα στον οργανισμό θα αποτελέσει βασικό άξονα συζητήσεων συνασπίζοντας ομάδες με κοινά συμφέροντα, όπως οι BRICS, για τα θέματα της ενέργειας, της γεωργίας και των κρατικών ενισχύσεων. Ειδικά η εξάρτηση της Ε.Ε από τα ενεργειακά αποθέματα της Ρωσίας αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί το βασικότερο ζήτημα που θα απασχολεί τις εμπορικές σχέσεις των δύο εμπορικών εταίρων εφόσον τα ευρωπαϊκά κράτη δεν αποφασίσουν να διαφοροποιήσουν τους ενεργειακούς προμηθευτές τους με πιο αποφασιστικό τρόπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aslund, Anders (2006) , Russia's WTO Accession, Peterson Institute, Testimony at the Hearing on EU Economic and Trade Relations with Russia, Committee on International Trade, European Parliament.

Brown Drusilla (2003) , Alan V. Deardorff and Robert M. Stern, Developing Countries' Stake in the Doha Round, June 11.

Central Bank of Russia, Statistics Database, www.cbr.ru.

Cooper, J. (2006) "Can Russia Compete in the Global Economy?" *Eurasian Geography and Economics,* Vol. 47, No. 4, pp.407–425.

Cooper, William. H (2012)., Congressional Research Service, Russia's Accession to the WTO and Implications for the United States.

Connolly, R. (2008) "The Structure of Russia's Industrial Exports in Comparative Perspective,"*Eurasian Geography and Economics*, Vol. 49, No.5, pp.586 -683.

Connolly, R. (2011a) "Financial Constraints on the Modernization of the Russian Economy,"*Eurasian Geography and Economics,* Vol.52, No. 3, pp. 428–459.

European Parliament, Policy Department, The Economic Significance of Russia's Accession to the WTO, 2012.

IMF, *Direction of Trade Statistics (DOTS) Database*, IMF, www.esds.ac.uk.

Jensen, J., T. Rutherford, and D. Tarr (2004) "Economy-Wide and Sector Effects of Russia's Accession to the WTO," *World Bank Research*, World Bank.

Jensen, J., T. Rutherford and D. Tarr (2006) "Telecommunications Reform within Russia's Accession to the World Trade Organization," *Eastern European Economics*, Vol.44, No.1, pp. 25–58.

Jensen, J., T. Rutherford, and D. Tarr (2007) "The Impact of Liberalizing Barriers to Foreign Direct Investment in Services: The Case of Russian Accession to the World Trade Organization," *Review of Development Economics,* Vol. 11, No. 3, pp. 482-506.

Krueger Anne, The WTO as an International Organisation, University of Chicago Press, 1998.

Kiselev S. and Romanshkin (2012), Possible Effects of Russia's WTO Accession on Agricultural Trade and Production, International Center for Trade.

Medvedev, Dmitriy (2009a),'' Russia, Forward," ("Rossiya, Vperyod) Moscow, September 10, http://news.kremlin.ru/transcripts/5413

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009) *Economic Survey of the Russian Federation*.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2012) *Economic Factbook*.

OECD Economic Surveys, RUSSIAN FEDERATION, December 2011.

Polaski Sandra (2006), Impact of the Doha Round on Developing Countries, Carnegie Endowment for International Peace.

Rutherford, T., D. Tarr, and O. Shepotylo (2004), "Poverty Effects of Russia's WTO Accession: Modelling 'Real' Households and Endogenous Productivity Effects." *World Bank Research,* World Bank.

Rutherford, T., D. Tarr (2008), Regional Household and Poverty Effects of Russia's Accession to the WTO, , World Bank.

Rutherford, T., D. Tarr, and O. Shepotylo (2005), "The Impact on Russia of WTO Accession and the Doha Agenda: The Importance of Liberalization of Barriers Against Foreign Direct Investment in Services for Growth and Poverty Reduction, World Bank.

Στεφάνου Κ.-Γκόρτσος Χ., Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο, 2005, Νομική Βιβλιοθήκη.

Tarr ,David (2010) , Export Restraints on Russian Natural Gas and Raw Timber, World Bank.

Tarr, D. and N. Volchkova (2010) , "Russian Trade and Foreign Direct Investment Policy at the Crossroads," Peterson Institute for International Economics.

Tarr, David, Political Economy of Russian Trade Policy (2009): Early Transition, Customs Unions, WTO Accession and Protection for Industrial Diversification.

Tarr, David,(2007) "Russian WTO accession : what has been accomplished, what can be expected," Policy Research Working Paper Series 4428, World Bank.

Tarr, D. and Giorgio Barba Navaretti (2005) , Handbook of Trade Policy and WTO Accession for Development in Russia and the CIS.

United Nations Commission for Trade and Development (UNCTAD) (2012) Statistics on Foreign Direct Investment,:http://stats.unctad.org/fdi/ReportFolders/ReportFolders.

United Nations Population Division (2012), Populations Statistics Database, available at: http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm, accessed 12 March, 2012.

UN Comtrade (2011), United Nations Statistics Division, *Commodity Trade Statistics Database* [http://unstats.un.org/unsd/comtrade].

World Bank (2012) "World Bank Governance Indicators," [http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp].

WTO, Working Party on the Accession of the Russian Federation, Report Of The Working Party On The Accession Of The Russian Federation, 17 November 2011.

Yudayeva, K., Y. Bessonova, K. Kozlov, N. Ivanova, D. Sokolov, and B. Belov (2002), Sectoral andRegional Analysis of Russia's Accession into WTO: A Cost-Benefit Analysis, Center of Economic and Financial Research.